

FYLKESMANNEN I
MØRE OG ROMSDAL

Aksjon mot lakseparasitt i Rauma. FOTO: Dag Karlsen

Kommunebilde

Rauma kommune

Eit grunnlagsdokument for dialog mellom Rauma kommune og Fylkesmannen i
Møre og Romsdal

29.04.2014

Utgitt av Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Dokument ferdigstilt 29.04.2014

Ansvarleg redaktør : Assisterande fylkesmann Rigmor Brøste,

Redaksjon/Kontaktpersonar:

Sveinung Dimmen, samordnar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal tlf: 71 25 84 20 / 48 14 90 56
epost: sveinung.dimmen@fylkesmannen.no

Vidar Myklebust, kommunikasjonsrådgivar, Fylkesmannen i Møre og Romsdal, tlf 71 25 84 19 / 918
28 322 epost: vidar.myklebust@fylkesmannen.no

Rigmor Brøste, assisterande fylkesmann i Møre og Romsdal, tlf 71 25 84 14 / 926 59 401, epost:
rigmor.broste@fylkesmannen.no

For meir informasjon sjå: <http://fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

Innhald

Forord.....	5
Kap. 1 – Innleiing.....	6
1.1 Innhald/struktur i dokumentet	6
1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon	8
1.3 Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget	10
1.4 Fylkesmannen sine satsingar på tvers av fagavdelingane	10
1.5 Kort om Rauma kommune	12
Kap. 2 - Lokal samfunnsutvikling og kommunesamordning	15
2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	15
2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy.....	16
2.3 Folkehelse	20
2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge.....	23
2.5 Kommuneøkonomi og økonomistyring.....	26
2.6 Interkommunalt samarbeid	28
Kap. 3 – Justis- og beredskap	29
3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	29
3.2 Samfunnstryggleik og beredskap.....	29
3.3 Klagesaker etter plan- og bygningslova.....	31
3.4 Vergemål.....	32
Kap. 4 - Miljøvern og arealforvaltning	34
4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	35
4.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging	35
4.3 Naturvern.....	36
4.4 Forureining.....	37
Kap. 5 – Landbruk.....	40
5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet.....	41
5.2 Landbruk og bygdeutvikling	45
5.3 Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet	47
Kap. 6 – Oppvekst og utdanning.....	49
6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	49
6.2 Barnehage	50
6.3 Grunnskule.....	52

Kap. 7 – Helse og sosial	57
7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet	57
7.2 Kommnehelse	58
7.3 Pleie og omsorg	60
7.4 Sosialtenesta	66
7.5 Barnevern	69
7.6 Gjennomføring av helsehjelp eller omsorgstenester med tvang	71
7.7 Psykisk helsearbeid	73
7.8 Rusfeltet	75
Kap. 8 – Oppsummering	78
8.1 Generelt	78
8.2 Vidare dialog og samarbeid	78
Vedlegg	80

Forord

Kjære politikarar og leiarar i Rauma kommune!

I Møre og Romsdal ønskjer Fylkesmannen å besøke alle 36 kommunane i perioden 2013-2015 for å kunne gjere jobben som bindeledd mellom kommunane og sentrale styresmakter enda betre. På våre kommunebesøk er det formannskapet og øvste administrative leiing i kommunane vi ønskjer å ha ein dialog med.

I forkant av kvart kommunebesøk vert det utarbeidd eit kommunebilete som beskriv korleis vi ser på kommunen og korleis den utfører sine oppgåver innan dei ulike fagområda.

Etter kvart kapittel er det laga såkalla «dialogpunkt» med spørsmål som kommunen å ta med seg i sitt vidare arbeidet med kvalitetsutvikling av tenestene. Det er også meininga at vi tek fatt i nokre av desse dialogpunkta som grunnlag for diskusjonen. Kva for punkt som vert diskutert er også opp til den einskilde kommune.

Vi har ei felles målsetting om å tilby gode tenester til våre innbyggjarar i Møre og Romsdal, og vi ønskjer å vere ein medspelar for kommunane. At vi kjenner betre til kvarandre, våre ulike roller og oppgåver trur vi vil bidra til nettopp dette. Spesielt er vi opptatt av satsingsområda *folkehelse* og *barn og unge sine oppvekstvilkår*. Det er ei av årsakene til at vi etterspør representantar frå Ungdomsrådet, og ønskjer å høyre kva dei er opptekne av.

Vi ser fram til besøket i Rauma kommune.

Lodve Solholm

Lodve Solholm

Kap. 1 – Innleiing

- *Om innhald/struktur i dokumentet*
- *Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon, med søkelys på dialog og samarbeid med kommunane*
- *Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget*
- *Om overordna prioriteringar og satsingar på tvers av fagavdelingane*

1.1 Innhald/struktur i dokumentet

Kommunebilde for Rauma vil inngå som eit viktig grunnlag for nærare samarbeid og dialog mellom Fylkesmannen og kommunen. Dokumentet er forankra i Fylkesmannens embetsoppdrag. Målet med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen saman kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein saman kan kome fram til betre løysingar for innbyggjarane i Møre og Romsdal.

Kommunebildet vil saman med kommunestatistikk og andre aktuelle grunnlagsdokument vere eit naturleg utgangspunkt for Fylkesmannens opplegg for samordna kommunebesøk i den aktuelle kommunen. Dokumentet vil bli oppdatert/revidert i samband med dette.

Innhaldsmessig rettar dokumentet søkelys mot følgjande tema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling - plansamordning
- Kommunal og beredskap
- Helse- og sosial
- Oppvekst og utdanning
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk

Tema/kapittelinnending avspeglar i hovudsak strukturen i fagavdelingane hos Fylkesmannen. For kvart tema blir presentasjonen bygd opp rundt tre hovudpunkt:

- **Fylkesmannen sine fokusområde**
 - *omfattar relevante og konkrete forhold for Fylkesmannens kontakt med kommunane i fylket med utgangspunkt i statlege forventningar og politikk*
- **Fylkesmannen sitt bilde av kommunen**
 - *omfattar ei kort oppsummering av Rauma kommune sin status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold*
- **Dialogpunkt**
 - *omfattar forhold der Fylkesmannen ønskjer ein dialog med kommunen*

Som vedlegg til dokumentet er det m.a. tatt med aktuelle lenker til:

- Statistikk
- Tabellar/figurar/kart
- Planar/dokument m.m.

Det er viktig å understreke at kommunebildet frå Fylkesmannen si side ikkje er meint som eit uttømande bilde av kommunen, men at dokumentet rettar søkelyset mot forhold der kommunen har eit handlingsrom eller utviklingspotensial som det er viktig å ha dialog om. Dokumentet reflekterer vårt inntrykk av kommunen på overordna nivå, og er meint å gi ei rask, samla oversikt over ulike utfordringar kommunen står over for. Dei ulike punkta kan elles i ulik grad vere kvalitetssikra, og vil heller ikkje representere ein fasit eller objektivt syn på situasjonen i kommunen.

Oversikt over nye og endra statlege styringssignal retta mot kommunane er tilgjengeleg på Fylkesmannens heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/> Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd ein “statistikkpakke” til kvar kommune med tilrettelagt informasjon om utvalte utviklingstrekk for kvar kommune i fylket, og spesielt utvikla med tanke på kommunane sitt planarbeid: <http://mrfylke.no/kommunestatistikk>

Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal, RISS og TEMP er andre publikasjonar frå fylkeskommunen som kan vere tenleg som kunnskapsgrunnlag til planarbeidet <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>

1.2 Kort om Fylkesmannens rolle og funksjon

Lodve Solholm er fylkesmann i Møre og Romsdal frå 01.10.2009. Rigmor Brøste er assisterande fylkesmann.

Fylkesmannen er Kongen og Regjeringa sin fremste representant i fylket og utfører mange og svært allsidige forvaltningsoppgåver for staten (dei ulike departementa).

Lodve Solholm

Oppgåvene er grovt sett tredelte:

- å setje i verk Regjeringa/Stortinget sin politikk ute i kommunane/fylkeskommunen
- å samordne staten sin politikk/verksemd mot kommunane
- å passe på at innbyggjarane får den rettstryggleiken dei har krav på

Rigmor Brøste

Fylkesmannen har både reine fagoppgåver (for fagdepartement /direktorat) og meir generelle/samordna statsoppgåver. Alle oppgåvene er i det vesentlege retta mot kommunane i fylket:

- formidling av statlege styringssignal
- fordeling av statlege tilskotsordningar
- klagesaksbehandling over kommunale og fylkeskommunale vedtak etter div. særlover
- tilsyn etter div. særlover

Fylkesmannen har oppgåver innanfor fleire fag- og forvaltningsområde:

- miljø
- landbruk
- oppvekst og utdanning
- helse og sosial
- planlegging og byggesak
- kommunal organisering og tenesteyting

Fylkesmannsinstruksen har meir om oppgåvene til embetet

<http://www.regjeringen.no/nn/dep/fad/dokument/proposisjonar-og-meldingar/Odelstingsproposisjonar/20002001/otprp-nr-84-2000-2001-.html?id=123802>

Fylkesmannsembetet i Møre og Romsdal har om lag 130 tilsette er lokalisert i Fylkeshuset i Molde. Embetet er frå 01.01.2014 organisert i to stabseiningar og fem fagavdelingar.

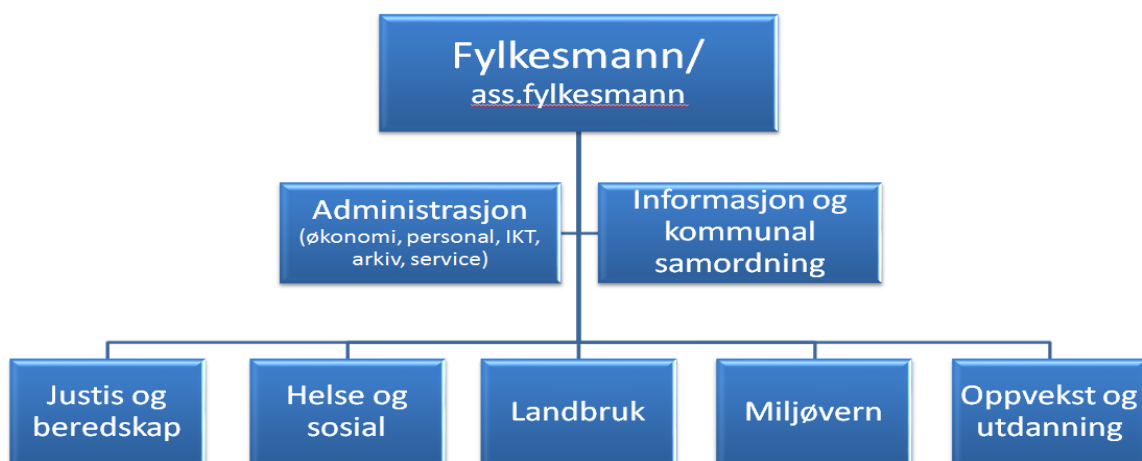
Stabseiningane:

- **Administrasjon**, med arbeidsoppgåver knytt til økonomi, personal, IKT, arkiv og service.
- **Informasjon og kommunal samordning**, med arbeidsoppgåver knytt til intern og ekstern informasjon, plansamordning etter plan- og bygningslova, kommuneøkonomi og økonomistyring, tverrfaglege prosjekt og satsingar, interkommunalt samarbeid m.v.

Fagavdelingane:

- justis- og beredskapsavdelinga
- helse- og sosialavdelinga
- landbruksavdelinga
- miljøvernavdelinga
- oppvekst- og utdanningsavdelinga

Nytt organisasjonskart fra 01.01.2014 Fylkesmannen i Møre og Romsdal

Lenke til Fylkesmannens heimeside: <http://fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>

1.3 Forankring i strategiplanen og i embetsoppdraget

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har vedtatt ein eigen *Strategisk plan 2012 – 2016*; sjå <http://fylkesmannen.no/fagom.aspx?m=59276&amid=3599318>

Strategiplanen er ei felles plattform som viser retning for arbeidet i planperioden. Planen skal ligge til grunn for det daglege arbeidet og verksemdplanar i avdelingane. Strategiplanen kan òg tene som nyttig informasjon til brukarar og samarbeidspartar, og vil vere ei viktig plattform i arbeidet med dei kommunevise kommunebilda.

Strategiplan 2012-2016:

Strategiplanen tar utgangspunkt i følgjande verdiar og visjonar:

- **Verdiar:** Rettferdig, Kompetent, Open og engasjert
- **Visjon:** Trygg framtid for folk og natur

Planen rettar vidare søkelys mot følgjande tre hovudmål:

- **Setje i verk statleg politikk** – omfattar formidling og iverksetting av statleg politikk og forventningar til kommunane på tvers av alle politikkområde.
- **Samordning** - omfattar samordning av statleg og kommunal forvaltning og medverknad til samarbeid mellom regionale statsetatar og andre regionale aktørar.
- **Rettstryggleik** – omfattar fremjing av rettstryggleik for einskildmenneske og fellesskap, med vekt på likeverd.

Embetsoppdraget er ei oversikt over Fylkesmannens totale oppgåveportefølje fordelt på dei ulike departementa; sjå <http://www.fylkesmannen.no/hovedEnkel.aspx?m=69600>

1.4 Fylkesmannen sine satsingar på tvers av fagavdelingane

Fylkesmannsinstruksen slår m.a. fast at Fylkesmannen skal:

- medverke til samordning, forenkling og effektivisering av den statlege verksemda i fylket
- arbeide for best muleg samarbeid mellom kommunane, fylkeskommunen og den lokale statsforvaltninga
- bistå statlege etatar med behandlinga av spørsmål som blir tatt opp med kommunane eller fylkeskommunen

Fylkesmannens samordningsansvar gjeld tverrsektoriell samordning av statlege styringssignal retta mot kommunesektoren, og omfattar samordning mellom sektorar og mellom forvaltningsnivå.

Samordningsansvaret gjeld også i forhold til statlege etatar i fylket som er plassert utanfor fylkesmannsembetet, og som har eit oppfølgingsansvar overfor kommunesektoren

Det er ein føresetnad at fylkesmannsembetet i sin kontakt med kommunane opptre samordna, det vil seie at embetet skal framstå som ei samla eining på tvers av fagavdelingane.

Som eit ledd i dette vil det vere behov for ulike typar samordning:

- Gjennom **fagleg samordning** skal Fylkesmannen samordne enkeltsektorar og søke løysingar som kan ligge i skjæringspunktet mellom ulike sektorinteresser
- Gjennom **kommunesamordning** blir styringssignal samordna for å sikre lokalt handlingsrom og samsvar mellom oppgåver og økonomisk rammer

Fylkesmannen sin kommuneretta samordningsaktivitet er forankra i statens overordna mål for styring av kommunesektoren; jf. omgrepa *rammestyling* og *lokal handlefridom*.

Kommunen skal fungere i spenningsfeltet mellom lokalsamfunnets behov for å styre eiga utvikling og statens behov for å implementere nasjonal politikk på lokalt nivå og med lokal medverknad. Kommunen skal altså kunne ivareta både ein sjølvstyrefunksjon og ein forvaltningsfunksjon. Kommunen sine muligheter til å gjere lokale politiske prioriteringar er eit sentralt mål for Fylkesmannens samordningsverksemd. Den kommunale handlefridomen skal også sikrast ved at summen av oppgåvene den enkelte kommune blir pålagt ikkje skal overstige ressursane.

Det er særleg viktig at mål og prinsipp for kommuneretta samordning blir lagt til grunn i samband med Fylkesmannens verksemd på følgjande tema-/saksområde – og også i forhold til koplingar mellom desse:

- samordning av enkeltsaker
- kommunal økonomi
- tildeling av skjønstilskot
- medverknad til kommunal planlegging
- kommunale organisasjonsspørsmål
- omstilling i kommunane

1.5 Kort om Rauma kommune

- Besøksadresse: Vollan 8A
- Postadresse: 6300 Åndalsnes
- E-post: post@rauma.kommune.no
- Telefon: 71 16 66 00
- Kommunens heimeside: <https://www.rauma.kommune.no/>

Kommunen som samfunn

Rauma kommune ligg i indre deler av Romsdals-regionen. Kommunen omfattar bygdene rundt indre delene av Romsdalsfjorden og dei kortare sidefjordane Rødvenfjorden, Innfjorden og Isfjorden. Kommunen grensar mot nabokommunane Nesset og Molde i nord, mot Vestnes i vest - og mot Stordal og Norddal i sør. I sør-aust er kommunegrensa samanfallande med fylkesgrensa mot Oppland og mot kommunane Skjåk og Lesja. Europaveg 136 mellom Ålesund og Dombås går gjennom kommunen. Parallelt med denne går Raumabanen frå Åndalsnes til Dombås. Frå kommunesenteret Åndalsnes går Fv 64 vidare rundt Isfjorden til Molde og Kristiansund via ferjestrekninga Åfarnes – Sølunes. Trollstigvegen (Fv 63) går opp Isterdalen og vidare over til Valldal i Norddal kommune. Avstanden til Molde er 58 km og til Ålesund 120 km.

Dagens kommunegrenser vart fastlagt etter ei kommunesamanslåing i 1964. Dei tidlegare nabokommunane Grytten, Voll, Eid, Hen og deler av Veøy til ein ny storkommune, Rauma, med eit areal på 1500 km². I tillegg til kommunesenteret Åndalsnes omfattar kommunen ei rekke mindre tettstader og bygdelag. I 1996 vedtok Rauma kommunestyre at Åndalsnes skulle få status som by.

Kommunen er prega av store landskapsmessige og lokalklimatiske kontrastar og variasjonar mellom fjord og høgfjellsområde. Kommunen har stor variasjonsbreidde i ulike naturtypar. Over halvparten av arealet i kommunen ligg over 900 m.o.h. Turisme og reiseliv basert på fjellsport, friluftsliv og naturopplevingar har i tråd med dette vore eit viktig satsingsområde.

Rauma har hatt over fleire år hatt lite eller ingen vekst i folketalet. Kommunen hadde pr. 01.01.2013 eit folketal på 7.421. Tal frå 2012 viser at 61.0 prosent av befolkninga er busett i tettbygde område (mot 69.2 prosent for fylket samla). Kommunen har den siste 10-årsperioden (2003 - 2013) samla sett hatt svak oppgang i folketalet (+1.5 prosent mot +6,2 prosent for fylket samla). Folketalsutviklinga for året 2012-2013 viser stagnasjon/svak nedgang (reduksjon på -0.1 prosent mot +1.1 prosent for fylket samla). Tal for same periode viser negativ innanlands nettoinnflytting (-20), medan talet på nettoinnvandring frå utlandet er positiv (+32). Innvandrarbefolkninga i prosent av det samla folketalet i kommunen ligg likevel litt under tala for fylket samla. Fordelinga av befolkninga på aldersgrupper viser at kommunen for gruppa 0 – 19 år ligg litt under fylkesgjennomsnittet; 24.0 mot 25.2 prosent.

For gruppa 70 år og eldre viser statistikken at kommunen ligg over gjennomsnittstala for fylket med ein andel på 14.3 mot 11.8 prosent.

Næringslivet i kommunen har tradisjonelt sett vore knytt til primærnæringane landbruk og skogbruk. Nye næringar har etter kvart kome til og næringslivet omfattar i dag ei rekke ulike bransjar knytt til industri, handel, offentleg og privat tenesteyting m.m.

Tal for næringsliv og sysselsetting viser at primærnæringane landbruk, skogbruk og fiske framleis er viktige næringsveggar i kommunen; 6.1 prosent mot 4.3 prosent for fylket samla. Næringar knytt til transport, varehandel og bygge- og anleggsverksemd ligg også over gjennomsnittet for kommunane elles i fylket.

Kommunen har ei arbeidsplassdekning på 92 prosent, litt under gjennomsnittet for kommunane i fylket (96 prosent). Tal for 4. kvartal 2012 viser at kommunen har større ut- enn innpendling. (18.6 mot 12.0 prosent målt i forhold til talet på busette i kommunen). Molde er den klart viktigaste pendlingskommunen med Vestnes og Ålesund på dei neste plassane. Dette omfattar tal både for ut- og innpendling. (Kjelde: SSB og Fylkesstatistikk for Møre og Romsdal 2013)

Merk: Fylkeskommunen har utarbeidd ein kommunestatistikk med grafiske presentasjonar av aktuelle data på kommunenivå, kommunen samanlikna med andre kommunegrupper, fylket og landet; <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>

Kommunen som organisasjon

Politisk organisering:

- Kommunestyret i Rauma har 27 medlemmer; sjå https://www.rauma.kommune.no/innsyn.aspx?response=utvalg&utvalg_selected=KS&scripturi=/innsyn.aspx&skin=infolink&Mid1=11588&
 - Lars Olav Hustad frå Høgre er ordførar i inneverande valperiode (2011 – 2015); e-postadresse: lars.hustad@rauma.kommune.no tlf. 71166000/90177782
 - Oddbjørn Wærås frå Ap er varaordførar; e-post aasgrova@gmail.com
- Kommunen har elles formannskap med 9 faste medlemmer - og har vidare ei rekke råd og utval; sjå https://www.rauma.kommune.no/innsyn.aspx?response=moteplan_utvalg&fradato=2014-04-06T13:38:11.913919&utvalg=KS&scripturi=/innsyn.aspx&skin=infolink&Mid1=11588&

Administrativ organisering:

Oddbjørn Vassli er rådmann i Rauma kommune.

E-post: oddbjorn.vassli@rauma.kommune.no tlf. 71166000 / 90135833

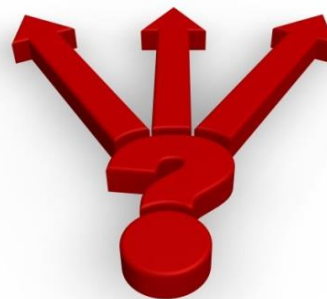
Informasjon om kommunens samla tenestetilbod er presentert på kommunens heimeside; sjå <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/>

Tenestetilbodet er her sortert i fem ulike kategoriar:

- Bolig/eiendom teknisk <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/bolig-og-eiendom/>
- Helse og omsorg <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/helse/>
- Kultur, idrett/fritid <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/kultur-idrett-og-fritid/>
- Kommunale avgifter <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/skatter-og-avgifter/>
- Skole/barnehage oppvekst <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/skole-og-utdanning/>

Kap. 2 - Lokal samfunnsutvikling og kommunesamordning

- Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy
- Kommuneøkonomi
- Folkehelse
- Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge
- Interkommunalt samarbeid

2.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Med utgangspunkt i viktige regionale og kommunale utviklingstrekk blir søkelyset i det følgjande retta mot kommunen si rolle som samfunnsutviklar og som tenesteleverandør. Kommunal planlegging vil i tråd med dette vere eit viktig utviklings- og styringsverktøy – både for kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Fylkesmannen har fleire roller og oppgåver innan planlegging etter plan- og bygningslova (pbl). Ei viktig oppgåve i planprosessar er å formidle nasjonal politikk innanfor viktige fagområde, der arealpolitikk og miljøvern, landbruk, helse, oppvekst og samfunnstryggleik står sentralt. Fylkesmannen skal sjå til at nasjonale og regionale omsyn blir ivaretatt i planarbeidet, og elles også sikre at kommunale vedtak i plan- og byggesaker er i samsvar med gjeldande lovverk. Vidare har Fylkesmannen ansvar for behandling av klager på kommunale vedtak i plan- og byggesaker etter lova. Fylkesmannen har og rolle som meklar i plansaker der det ligg føre motsegn. Fylkesmannen har eit særleg ansvar for å orientere om det økonomiske opplegget for kommunesektoren og rettleie kommunane i økonomisk planlegging og forvaltning. Fylkesmannen har også ei viktig oppgåve knytt til lokal omstilling og fornying i kommunesektoren.

Dei 36 kommunane i Møre og Romsdal viser stor variasjonsbreidde i forhold til demografi og busettingsmønster, næringsliv og økonomi, natur- og ressursgrunnlag, transport og samferdsel; sosiale og kulturelle forhold osv. Fylkeskommunen har eit overordna ansvar for regionalt samarbeid, regional utvikling og regional planlegging i dialog med kommunar og andre offentlege, frivillige og private aktørar. Viktig informasjon om Møre og Romsdal er samla i *Fylkesstatistikk 2013*, og vil kunne inngå som eit viktig arbeidsverktøy for kommunane, næringslivet og andre som har behov for oppdatert statistikk i sitt arbeid.

Fylkeskommunen har på bakgrunn av dette også utarbeidd ein eigen kommunestatistikk; sjå <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>

Regional planstrategi 2012 – 2016 gjer nærare greie for viktige utviklingstrekk og hovudutfordringar i fylket, og inneheld oversyn over korleis dei prioriterte planoppgåvene skal følgjast opp vidare; sjå <https://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi/Regional-planstrategi-2012-2016>. Eit viktig mål med planstrategiarbeidet er å avklare regionale utfordringar og moglegheiter, samt prioritere viktige område for regional samhandling og planlegging i planperioden. Planstrategien skal også ivareta nasjonale forventningar og prioriteringar. Gjennom dette vil det kunne leggjast til rette eit tettare samarbeid mellom Fylkesmannen, regional statsforvaltning og fylkeskommunen om regional planlegging. Det kan også inngå som eit meir forpliktande styringsverktøy for å sjå utfordringar i fylket på tvers av kommunegrenser, forvaltningsnivå og sektorar. Vidare kan viktige satsingsområde og prioriteringar nedfelt i den regionale planstrategien vere med å opne opp for regionale tilpassingar knytt til Fylkesmannens embetsoppdrag.

Fylkeskommunen skal utarbeide regionale planar for dei spørsmåla som er fastsette i den regionale planstrategien. Regionale planar kan gjelde for heile regionen, delar av regionen eller vere tematiske. Eit planspørsmål som har verknad for fleire kommunar er i utgangspunktet eit aktuelt tema for ein regional plan. Fylkesplanen er arena for samarbeid om langsiktig og strategisk planlegging i regionen. Med *Fylkesplan 2013-2016* <http://mrfylke.no/Tenesteomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan/Fylkesplan-2013-2016> er søkelyset retta mot 4 prioriterte satsingsområde; *Kultur, Kompetanse, Verdiskaping og Samferdsel* - og 6 gjennomgåande perspektiv; *Barn og unge, Folkehelse, Universell utforming, Likestilling og inkludering, Internasjonalisering og Miljø og klima*.

2.2 Kommuneplanlegging som politisk og administrativt styringsverktøy

Den kommunale planlegginga skal etter plan- og bygningslova samordne både den fysiske, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklinga. Kommunal planlegging er i lys av dette eit viktig verktøy for utvikling og styring både av kommunen som samfunn og kommunen som organisasjon.

Regional og kommunal planstrategi

Regional og kommunal planstrategi er innført som nye verktøy i plan- og bygningslova (pbl 2008). I samsvar med pbl § 10-1 skal er kommunane pålagt å utarbeide ein kommunal

planstrategi i kvar kommunestyreperiode, og seinast eitt år etter konstituering av nytt kommunestyret. Formålet er å klargjere kva planoppgåver kommunen bør starte opp eller vidareføre for å legge til rette for ei ønska utvikling i kommunen. Fylkestinget skal i løpet av den same perioden vedta ein regional planstrategi som skal avklare dei regionale planbehova. Fylkeskommunen bør i samarbeid med kommunane her legge opp til eit opplegg som sikrar samordning. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil også kunne rette søkelys mot ei nærare drøfting og avklaring av behovet for interkommunalt samarbeid.

Nasjonale forventningar

Viktige føringar for arbeidet med regional og kommunal planstrategi er forankra i *Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging*, vedtatt av regjeringa 24.06.2011

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/md/dok/veiledninger/2011/nasjonale-forventninger-til-regional-og-.html?id=649923> Forventningsdokumentet omfattar seks hovudtema:

- Klima og energi
- By- og tettstadutvikling
- Samferdsel og infrastruktur
- Verdiskaping og næringsutvikling
- Natur, kulturmiljø og landskap
- Helse, livskvalitet og oppvekstmiljø

Eit viktig prinsipp i den nye plan- og bygningslova (pbl 2008) er ei sterkare kopling mellom samfunnsdelen og arealdelen i kommuneplanen. Kommuneplanens samfunnsdel vil med utgangspunkt i den kommunale planstrategien gi overordna mål og føringar for utvikling av kommunen som samfunn og organisasjon. Dette dannar utgangspunkt for arealdelen som i neste omgang gir retning og rammer for den vidare fysiske detaljplanlegginga gjennom område- eller detaljregulering.

Kommuneplanen vil også etter behov gi grunnlag for utarbeiding av kommunedelplanar for bestemte område, tema eller verksemdsområde i kommunen. Kommuneplanarbeidet heng også tett saman med andre planprosessar, styringssystem og rapporteringsverktøy i kommunen. Kommuneplanen skal ha ein handlingsdel som viser korleis planen vidare skal følgjast opp i løpet av neste fire-årsperiode, eller meir, og skal gjennomgå ein årleg revisjon. Økonomiplanen etter kommunelova sin §44 kan inngå i handlingsdelen. utfordringa for mange kommunar er å utvikle kommuneplansystemet til eit integrert og heilskapleg styringsverktøy for administrative og politiske vurderingar og prioriteringar. Arbeidet med den kommunale planstrategien vil her kunne inngå som eit viktig grep.

Gjennom arbeidet med kommunale planstrategiar ser vi også at kommunane i sterkare grad har retta søkelyset mot ei meir systematisk, tverrsektoriell og langsiktig planleggingstenking. Dette ser vi m.a. i forhold til tema som *folkehelse og levekår*. Med den nye Folkehelselova og med Samhandlingsreforma har kommunane m.a. fått eit større ansvar knytt til førebyggande

folkehelsearbeid. Folkehelse og levekår vil slik kunne løftast opp og inngå som eit gjennomgåande perspektiv i den kommunale planlegginga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunal planlegging som verktøy og rammeverk

- Kommuneplansystemet etter plan- og bygningslova
- Nasjonale og regionale føringar
- Kommunal planstrategi
- Kommuneplan med samfunnsdel og arealdel

Aktuelle temaområde for høringsuttale frå Fylkesmannen i kommunale plansaker

- Planfaglege merknader; prosess og produkt
- Natur- og miljøvern; landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon
- Landbruk; jordvern, skogbruk, aktivt landbruk
- Samfunnstryggleik; ROS-analyse
- Barn og unge; Oppvekstmiljø, leikeplassar, trafikksikring
- Universell utforming; tilrettelegging, inkludering, deltaking
- Folkehelse; levekår, nærmiljø

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar

- legge auka vekt på rettleiing og tidleg medverknad i planarbeidet
- formidle tidleg og aktivt dei nasjonale forventningane og nasjonal politikk i den regionale og kommunale planlegginga

Motsegn skal om nødvendig brukast for å sikre at kommunane ikkje vedtar planar i strid med nasjonale og regionale interesser og for å få fram gode løysingar.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Status for gjeldande overordna planar: Rauma kommune har ein heilt ny kommunedelplan for Åndalsnes (2013), medan kommunen elles for det meste er dekt av ein oversiktsplan frå 2003 og delplanar i bygdene frå 1995. Samfunnsdelen er frå 2013, og har ambisiøse mål for folketal og sysselsetting. For nærare omtale; sjå kommunens heimeside <https://www.rauma.kommune.no/tjenester/dristig-satsing-i-raumas-nye-samfunnsplan.aspx> Kommunen har utarbeidd kommunal planstrategi for 2012 – 2015. Fylkesmannen har tidlegare hatt denne på høyring, jf FMMR sak 11/7658.

- Kommunen har lagt ned eit viktig og godt arbeid med kommunedelplan for Åndalsnes og reguleringsplan for Åndalsnes sentrum.
- Energi- og klimaplan vart vedtatt i 2011, og oppfølging av denne er viktig.
- Rauma kommune er med i arbeidet med interkommunal plan for sjøområda i Romsdalsfjordområdet.
- Fylkesmannens planstatistikk for 2013 viser at Rauma kommune har ein normal aktivitet på plansida; to planarbeid knytt til kommune(-del)plan og tolv reguleringsarbeid på høyring i løpet av året. Kommunen hadde relativt mange dispensasjonsaker på høyring, med 28 søknader om dispensasjon frå kommuneplan og 3 søknader på reguleringsplan.

Dialogpunkt

- Viktig å følgje opp kommunedelplan og reguleringsplan for Åndalsnes for å sikre realisering av mange viktige prosjekt som vil styrke kommunesenteret.
- Viktig å oppdatere planverket for øvrige delar av kommunen og få ned dispensasjonsvolumet.
- Status for oppfølging av gjeldande klimaplan ?
- Korleis arbeider Rauma kommune med oppfølging av sin planstrategi ?
- Korleis vurderer kommunen status og utfordringar i forhold til eigen kompetanse og kapasitet på planområdet?
- Nettstaden www.planlegging.no inneheld rettleiing for kommunane på planområdet. Nyttar kommunen nettstaden aktivt?

2.3 Folkehelse

Rauma er med i partnerskap for folkehelse

Nasjonale og regionale rammer og føringar har løfta fram folkehelse som eit prioritert satsingsområde. Folkehelselova (Lov om folkehelsearbeid) definerer folkehelsearbeid som samfunnet sin innsats for å påverke faktorar som direkte eller indirekte fremmar helse og trivsel i befolkninga, førebygger psykisk og somatisk sjukdom, skade eller lidning, eller som beskyttar mot helsetruslar. Dette omfattar også arbeid for ei jamnare fordeling av faktorar som direkte eller indirekte påverkar helsa.

Folkehelselova skal sikre at kommunar, fylkeskommunar og statlege helsestyresmakter set i verk tiltak og samordnar sin aktivitet i folkehelsearbeidet på ei forsvarleg måte. Lova skal legge til rette for eit langsiktig og systematisk folkehelsearbeid. Organisatorisk vil det her vere viktig at folkehelsearbeidet blir forankra i ordinære regionale og kommunale plan- og styringsdokument

Målet med folkehelsearbeidet er fleire leveår med god helse for den einskilde og reduserte sosiale helseforskjellar i befolkninga. Folkehelsearbeid omfattar ei rekke ulike tema og innsatsområde. Dette stiller krav om ei brei tverrfagleg og tverrsektoriell tilnærming.

God samfunnsutvikling er ein viktig føresetnad for god folkehelse. Ei rekke forhold i samfunnet påverkar folkehelsa, som bustad, arbeid, utdanning, samt fysiske og sosiale miljøforhold. Gjennom breidda i kommunen sine ansvarsområde spelar kommunesektoren ei sentral rolle i innsatsen for å fremme helsetilstanden i befolkninga. Kommunane og fylkeskommunane har ei viktig oppgåve for å oppfylle folkehelselova og til å nå måla i folkehelsemeldinga; jf. Meld. St. 34 (2012-2013).

Møre og Romsdal fylkeskommune har utarbeidd *Regional delplan for folkehelse 2014 – 2017*. Planen vil vere eit viktig grunnlag for det samla arbeidet med folkehelse i Møre og Romsdal i regi av og i samarbeid mellom regionale og kommunale styresmakter, institusjonar, organisasjonar og næringsliv. Planen er m.a. forankra i *Lov om folkehelsearbeid* og i *Plan- og bygningslova*. Viktige rammer og føringar for planarbeidet er elles lagt i arbeidet med *Regional planstrategi 2012 – 2016* og *Fylkesplan 2013 - 2016*. Gjennom arbeidet med ein eigen regional delplan for folkehelse, vil det systematiske og samla folkehelsearbeid i Møre og Romsdal få ei viktig forankring. For folkehelsearbeidet rundt om i kommunane vil dette utgjere ein viktig referanse.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Folkehelsearbeid kan forankrast i fem hovudprinsipp: *utjamning, helse i alt vi gjer, berekraftig utvikling, føre-var-prinsippet og medverknad*.

- **Utjamning:** Helse er ulikt fordelt mellom sosiale grupper i befolkninga, og det er mange faktorar som bidreg til å skape og oppretthalde slike forskjellar. Samanhengande er komplekse, men vi kan slå fast at det i hovudsak er sosiale vilkår som verkar inn på helse og ikkje omvendt. Prinsippet med utjamning har konsekvensar for politikktutforming på alle nivå. Det inneber at innsatsen bør rettast inn mot faktorar som ligg bak, som verkar inn på helse og sosiale forskjellar i helse, og mot å leggje til rette for at alle skal ha moglegheit til å ta gode val. Det må vere ein kombinasjon av universelle ordningar og målretta tiltak mot spesielle grupper.
- **Helse i alt vi gjer:** Erkjenninga av helse i alt vi gjer er kjernen i folkehelsearbeidet. Prinsippet skal bidra til at helsa til folket blir sikra på tvers av sektorane. Det er kommunen og ikkje helsetenesta som har ansvar. Det inneber for eksempel at utdanningssektoren, samferdselssektoren og kultursektoren og har ansvar for å vurdere og ta omsyn til kva konsekvensar endringar i politikken kan ha for helsa i befolkninga.
- **Berekraftig utvikling:** Ei berekraftig utvikling inneber å tilfredstille dagens behov utan at ein set behova til framtidige generasjonar på spel. Ei befolkning med god helse er eit mål i seg sjølv og ein av dei viktigaste ressursane i samfunnet.
- **Føre-var-prinsippet:** Føre-var-prinsippet skal leggjast til grunn når ein fastset normer og standardar for godt folkehelsearbeid. Det gjeld både tiltak for å redusere risiko og tiltak for å fremje helse. Føre-var-prinsippet er óg lovfesta gjennom folkehelselova.
- **Medverknad:** Gjennom retten til yringsfridom er retten til medverknad nedfelt i Barnekonvensjonen, Menneskerettserklæringa og i Grunnlova. Og Folkehelselova knyt folkehelsearbeidet i kommunane til føresegnene om medverknad i plan og bygningslova. På den måten bidreg folkehelselova til å rettsleg gjere kravet om

medverknad. Det er og sentralt å involvere frivillige organisasjonar for å sikre medverknad i folkehelsearbeidet.

I forhold til kommunalt plan- og utviklingsarbeid vil folkehelse vere eit viktig tema. Av dette ser vi m.a. at :

- Nasjonale forventningar til regional og kommunal planlegging framhevar helse, livskvalitet og oppvekstmiljø som eit særleg satsingsområde
- Folkehelse skal inngå som grunnlag i arbeidet med kommunal planstrategi
- Planlegging etter plan- og bygningslova er ein viktig del av kommunens folkehelsearbeid
- Det skal utarbeidast oversikt over helsetilstand og dei positive og negative faktorar som verkar inn på helsetilstanden i befolkninga.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Folkehelseprofil for Rauma viser at talet på eldre over 80 år i 2020 er estimert til å vere høgare enn i landet som heilhet. For tema helse og sjukdom er det plager og sjukdom knytt til muskel- og skjelettsystem som skil seg ut til å vere meir utbreidd enn for landet elles. I tillegg er pasientar med psykiske symptom og lidingar oftare brukarar av fastlege og legevakt enn fylket og landsgjennomsnitt.
- Kommunen er med i partnerskap for folkehelse med fylkeskommunen
- Kommunen har tilsett folkehelsekoordinator

Fråfall i vidaregåande skole år 2010- 2012 (Kjelde: folkehelseprofil 2014)			
Rauma	Møre og Romsdal	Norge	
25	22	25	prosent

Dialogpunkt

- Korleis kan Fylkesmannen vere ein viktig medspelar i det kommunale folkehelsearbeidet?
- Korleis arbeider Rauma kommune med identifisering og oversikt av helsetilstand i kommunen?
- Kva mål og strategiar har Rauma kommune for folkehelsearbeidet?

2.4 Betre oppvekst – felles innsats for barn og unge

Tilrettelegging av gode oppvekst- og nærmiljø, og med særleg søkelys retta mot barn og unge sine interesser, skal inngå som eit viktig tema i samfunnsplanlegginga – både nasjonalt, regionalt og lokalt. Vi har sidan 1989 hatt eigne rikspolitiske retningslinjer for å styrke barn og unge sine interesser i planlegginga. Omsynet til barn og unge sine oppvekstvilkår er også løfta fram i formålsparagrafen i plan- og bygningslova (§1-1).

Korleis det er der barn veks opp er, kan avgjere den enkelte sine muligheter for ein trygg oppvekst, motorisk utvikling og ei god helse. Det vil og ha innverknad på det vaksne livet. Å skape gode møtestader, muligheit for fantasibasert leik, samvær og fysisk utfalding er ei av dei viktigaste oppgåvene samfunnet har. Gode fellesskapsløysingar er eit godt utgangspunkt for et inkluderande oppvekstmiljø.

I FN sin barnekonvensjon heiter det at "barn har rett til å seie si sin mening i alt som vedrører det og barnets meninger skal tillegges vekt" For at FNs barnekonvensjon vert følgd opp i praksis, må samfunnet legge til rette for deira deltaking og medverknad.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har for perioden 2013 – 2016 sett barn og unge på dagsorden gjennom ei særskild satsing på tvers av fagavdelingane. Denne satsinga, kalla «Betre oppvekst» rettar søkelys på barn og unge sine oppvekstvilkår i Møre og Romsdal. Med barn og unge meiner vi alle mellom 0 og 20 år.

Hovudmål for satsinga er at barn og unge sine oppvekstvilkår skal bli vurdert i alle avgjersler og i all aktivitet hos Fylkesmannen i Møre og Romsdal. «Betre oppvekst» er eit samordningstiltak for heile embetet og ein vil at satsinga skal føre til at både direkte og indirekte arbeidet retta mot denne gruppa skal blir meir heilskapleg og målretta. I første fase har arbeidet vore retta internt i embetet. I neste fase vil arbeidet i større grad rette seg mot arbeid eksternt, til dømes kommunar, fylkeskommunen og andre samarbeidspartar.

Det er utarbeidd fire strategimål som satsinga «Betre oppvekst» skal bygge vidare på. For å kome fram til dei fire strategimåla har vi tatt utgangspunkt i mellom anna FN sin

barnekonvensjon, Fylkesmannen i Møre og Romsdal sin strategiplan, embetsoppdraget og nasjonale føringar frå fleire departement. Dei fire måla er:

Fylkesmannen i Møre og Romsdal skal arbeide for å

- sikre medverknad frå barn og unge
- betre det fysiske oppvekstmiljøet for barn og unge
- betre det psykososiale oppvekstmiljøet for barn og unge
- redusere dei negative konsekvensane av sosiale skilnader

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Rauma kommune har i 2013 gjennomført spørjeundersøkinga UNGdata i ungdomsskolen og vidaregåande skole. Ungdata er eit kvalitetssikra system for lokal undersøking i ungdomskole og/eller vidaregåande skole. Kvart år vert det laga nasjonale tal basert på alle gjennomførte Ungdata-undersøkingar gjort året før. 101 kommunar har vore med i perioden 2010 – 2012.

Tal frå undersøkinga viser at Rauma kommune ligg jamnt med eller litt over landsgjennomsnittet på dei fleste område. I ungdomsskolen har ni av ti har ein fortruleg ven og er nøgd med venene sine. Over 90 % trivst på skolen, men berre 57% trur dei vil ta høgare utdanning. Talet på dei som har ein fortruleg ven og som er nøgd med venene sine synk litt i vidaregåande skole. Samstundes er det då litt fleire som trur dei vil ta vidare utdanning.

Talet på dei som er aktive i fritidsorganisasjonar blir halvert frå ungdomskole til vidaregåande skole, medan talet på dei som har ekstrajobb blir dobla. Tal på ungdom med kjensle av einsemd og depressivt stemningsleie stig frå ungdomskole til vidaregåande skole. Psykisk lidning veit vi er ein av viktigaste årsakene til at ungdom fell ut av vidaregåande skole. Rauma skil seg ikkje ut samanlikna med resten av landet her.

På folkehelsestatistikken ligg også kommunen godt an på dei fleste område. Psykisk lidning skil seg likevel ut. Det er fleire med psykisk lidning i kommunen enn fylket og i landet elles. Foreldre med psykisk lidning kan ha stor innverknad på barn og unge sine oppvekstvilkår,

Rauma kommune sitt ungdomsråd har lage eigen flott nettside, men vi finn ikkje link til denne nettsida på kommunen si heimeside.

I samfunnsplanen viser kommunen til at dei vil rette seg spesielt mot barnefamiliar og legge til rette for god barnehagedekning og skolestruktur. Dei siste åra er det arbeidsinnvandring som har gitt stabile tal på innbyggjarar i kommunen . Det gir nye utfordringar i forhold til minoritetsgrupper og deira barn.

Dialogpunkt

- Korleis har Rauma kommune lagt til rette for barn og unge sin medverknad i kommunen sin politikk og i planarbeidet?
- Kva slags strategiar har kommunen for å inkludere sårbare barn, unge og barnefamiljar med sosioøkonomiske vanskar eller minoritetsbakgrunn, som kan stå i fare for å falle utanfor i lokalsamfunnet?

2.5 Kommuneøkonomi og økonomistyring

Fylkesmannen skal gi kommunane råd og rettleiing i økonomiforvaltninga, blant anna i regelverk, inntektssystem og statsbudsjettet. Fylkesmannen tildeler kvart år skjønnsmidlar for å kompensere forhold som ikkje blir fanga opp i inntektssystemet. Fylkesmannen tildeler også skjønnsmidlar til omstillings- og fornyingsprosjekt. Fylkesmannen fører kontroll med kommunen sine budsjett, økonomiplan og regnskap, blant anna med omsyn til inn- og utmelding av ROBEK.

Rauma kommune hadde omlag 21,6 mill. i inntekter frå eigedomsskatt i 2013.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Økonomisk status:

- Overskot/Underskot
- Brutto driftsresultat
- Finans og lånegjeld
- Netto driftsresultat og økonomisk buffer

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Overskot/Underskot:

- Rekneskapen for 2013 viste at Rauma kommune hadde eit meirforbruk/underskot på 0,6 millionar.

Driftsresultat:

- Rauma kommune har dei siste åra hatt ei svakt stigande utvikling i brutto driftsresultat, 0,0 pst i 2011, 0,1 pst i 2012 og 0,6 pst i 2013.

Finans og lånegjeld:

- Netto lånegjeld har minka gradvis dei siste tre åra og ligg no omlag 25 pst lågare enn snittet til Noreg utan Oslo. I 2013 utgjorde netto lånegjeld 49,8 pst. Til samanlikning ligg snittet for Noreg utan Oslo på 75,1 pst i 2013.
- Rauma kommune sine renter og avdrag utgjorde 3,1 pst av brutto driftsinntekter i 2013.
- Brutto investeringsutgift utgjorde 7,4 pst (41,1 mill.) av brutto driftsinntekter i 2013.
- Alle kommunar skal i kvar kommunestyreperiode vedta eit nytt finansreglement og Rauma kommune har rapportert at dette skulle bli gjort innan juni 2013.

Netto driftsresultat og økonomiske bufferar:

- Det er anbefalt at netto driftsresultat er på minst 3 pst av brutto driftsinntekt over tid for at kommunen si formue skal oppretthaldast. Netto driftsresultat er hovudindikatoren for handlingsrommet til kommunen. I 2013 hadde Rauma kommune eit netto driftsresultat på 0,4 pst. (0,5 pst i 2012 og 1,2 pst i 2011).
- Rauma kommune har lite oppsparte midlar på disposisjonsfond og i 2013 var dette på berre 0,5 pst av brutto driftsinntekter.
- Rauma kommune hadde omlag 21,6 mill. i inntekter frå eigedomsskatt i 2013, og det utgjør omlag 4,0 pst av brutto driftsinntekter.

Dialogpunkt

- Har Rauma kommune laga ein langsiktig strategi/mål til dømes for investeringane, lånegjeld og netto driftsresultat?
- Korleis opplever kommunen utviklinga av det økonomiske handlingsrommet i åra framover?

2.6 Interkommunalt samarbeid

I Møre og Romsdal finns til saman 255 ulike formelle interkommunale samarbeidsordningar. (Ref. rapport frå NIVI analyse – oktober 2013). Interkommunalt samarbeid har vore kommunanes svar på deira utfordringar på fleire fagområder. Også Fylkesmannen har vore med å tilrettelegge for auka interkommunalt samarbeid, for eksempel innan barnevern. Med ny regjering har vi fått klare signal om ei komande kommunereform. Her er målet blant anna å skape større og meir robuste kommunar som vil gjere at oppgåvene til kommunane kan løysas med mindre behov for interkommunale løysningar og statleg detaljstyring.

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Alle kommunane skal ha like føresetnader til å yte gode tenester til innbyggjarane gjennom kompetente og robuste fagmiljø og faste kommunesamarbeidsordningar som òg ivaretar lokaldemokratiet
- Fornyng og utvikling av tenestene med vekt på både lokaldemokrati og kvalitet og effektivitet

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Rauma er medlem i Romsdal regionråd.
- Fylkesmannen har saman med KS i Møre og Romsdal bestilt ein rapport av NIVI analyse AS om kartlegging av alt interkommunalt samarbeid som kommunane i Møre og Romsdal deltek i. Denne rapporten vart lagt fram på KS sin haustkonferanse 30. oktober 2013, og deretter sendt ut til alle kommunane i Møre og Romsdal i oppmoding om å behandle rapporten i kommunestyret. Rauma har tidlegare delteke i ei lignande kartlegging saman med ROR i 2011.

Dialogpunkt

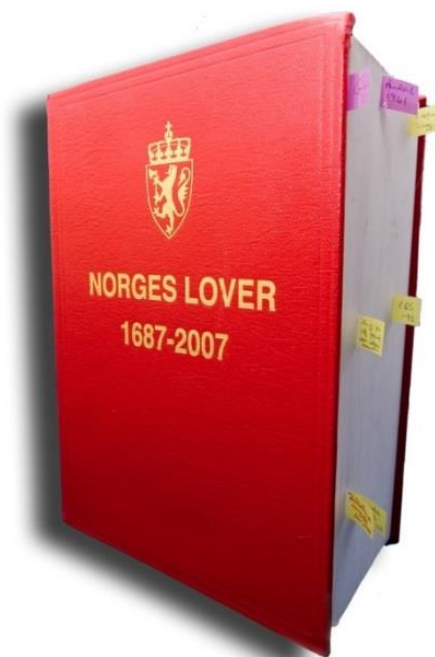
- Kva haldning har kommunen til vidareutvikling av interkommunalt samarbeid sett opp i mot behovet for kommunesamanslåingar ?

Kap. 3 – Justis- og beredskap

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Samfunnstryggleik og beredskap
- Klagesaker etter plan- og bygningslova
- Verjemål

3.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er det sentrale samordningsorganet overfor kommunane på regionalt nivå. Fylkesmannen har ansvar for å medverke med kunnskap om bruk av lover og gi rettleiing om generell saksbehandling i kommunane. I Fylkesmannen si formidling av statleg politikk overfor kommunane skal det gjerast nærare greie for om oppgåvene er lovpålagde eller om dei er av rådgivande eller rettleiande karakter.

3.2 Samfunnstryggleik og beredskap

Kommunane har eit generelt og grunnleggande ansvar for å ivareta tryggleiken til eigne innbyggjarar og andre som oppheld seg i kommunen. Alle uønskte hendingar skjer i ein kommune, og kommunane har ei vesentleg rolle i alt beredskapsarbeid.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesberedskapssjef Ketil Foldal ser etter mørke skyer i horisonten. Foto: V. Myklebust

Kriser og katastrofar gir lokalsamfunnet utfordringar, og mange oppgåver er lagde til kommunane. Kommunane skal sikre god oversikt over risiko og sårbarheit, vere drivkraft for godt førebyggjande arbeid og ha nødvendig beredskap og handteringsevne. Under kriser og katastrofar skal kommunen iverksette tiltak for å verne innbyggjarane og oppretthalde viktige samfunnsfunksjonar. God kommunal beredskap er ein grunnleggjande føresetnad for god nasjonal beredskap.

I 2014 er Fylkesmannen særleg oppteken av at kommunane følgjer opp krava gitt i *Sivilbeskyttelseslova (2010)* og *Forskrift om kommunal beredskapsplikt (2011)*. For kommunar som ikkje har utarbeidd heilskapleg risiko- og sårbarheitsanalyse i samsvar med nye krav, bør dette arbeidet ha høgst prioritet.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Rauma kommune har ein utfordrande topografi. Kommunen har både historiske og nyare erfaringar med at naturkreftene har skapt problem for busetnad og kommunikasjonar. Rauma kommune er både knutepunkt og ferdselsåre for veg og jernbane. Dei siste åra har også risiko for store fjellskred og ustabil grunn i og nær kommunesenteret på Åndalsnes blitt ei utfordring.

Fylkesmannen har ikkje ført tilsyn med kommunen sitt beredskapsarbeid sidan 2005, og vi har derfor ikkje eit oppdatert og systematisk bilde av status. Fylkesmannen opplever likevel å ha god dialog med kommunen. Kommunen deltek på faglege møteplassar og under krisehandteringsøvingar.

Etter Fylkesmannen si vurdering er risikoen for fjellskred frå fjellet Mannen handtert på ein offensiv og ryddig måte av kommunen. I ein situasjon med uklare nasjonale ansvarsforhold, tok kommunen tak i risikoen og har gjort alt ein med rimelegheit kan forvente, og vel så det, for å få risikoen kartlagt og overvaking og beredskap etablert.

Fylkesmannen starta i 2013 ein ny runde med tilsyn med kommunane sitt beredskapsarbeid. Etter gjennomføringsplanen blir det tilsyn med Rauma kommune til hausten no i 2014.

Dialogpunkt

- Kva er status for kommunen sin heilskaplege risiko- og sårbarheitsanalyse?

3.3 Klagesaker etter plan- og bygningslova

Kommunane er plan- og bygningsstyresmakt, og fattar vedtak både om godkjenning av reguleringsplan og byggesøknader. Dette inneber at kommunane både skal styre arealbruken i eit lengre perspektiv, og ta stilling til enkeltsøknader om bygging.

Søknader om tiltak i strid med lov eller arealplan, er avhengig av dispensasjon. Plan- og bygningslova er ei «ja-lov». Dette inneber at ein må ha lovheimel for å avslå ein søknad.

Fylkesmannen er klageinstans for kommunane sine vedtak etter plan- og bygningslova. I klagebehandlinga er det fleire omsyn som skal vurderast. Omsynet til det kommunale sjølvstyret må vegast opp mot behovet for statlig styring. I tillegg må Fylkesmannen passe på rettstryggleiken både til naboar og tiltakshavar. For Fylkesmannen si klagebehandling er det viktig at saka er godt førebudd i kommunen, og at kommunen si grunngjeving går fram av vedtaket. Kommunen si vurdering av dei viktigaste rettsspørsmåla, er eit viktig grunnlag for Fylkesmannen si avgjerd av klaga.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har ei tid hatt fokus på temaet ulovleg bygging. Dette er eit tema som vi ser får ulik merksemd ute i kommunane. Skal ein oppnå ønska respekt for regelverket, og kommunen si rolle som bygningsstyresmakt, er det viktig å ha høg merksemd på dette temaet. At kommunane har system for å avdekke og reagere på ulovleg bygging er sentralt i

tilnærminga er derfor viktig for den allmenne tilliten til byggesaksprosessen. Fylkesmannen har også fokus på barn- og unge sitt oppvekstmiljø, og at kommunane tek omsyn til desse interessene i si saksbehandling. Tilgjenge for alle (universell utforming) er og eit område som skal takast i vare i saksbehandlinga etter plan- og bygningslova.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen har handsama 12 klager på byggesaker frå Rauma kommune i tidsrommet 2010 til d.d. Av desse vedtaka er åtte stadfesta av Fylkesmannen. I fire av sakene er klagen tatt til følge og kommunens vedtak vart endra eller oppheva. I alle sakene der klagen er tatt til følge, er dette knytt til dispensasjonssaker etter pbl. § 19-2. Bakgrunnen for at klagen er tatt til følge er i hovudsak feil rettsbruk eller manglande grunngjeving. I to av desse sakene har fylkesmannen funne saka tilstrekkeleg opplyst til å kunne fatte vedtak, og endra kommunens vedtak til avslag.

I tillegg til desse klagesakene har Fylkesmannen i løpet av dette tidsrommet også omgjort eit vedtak frå kommunen som gjaldt dispensasjon, utan at det var påklaga. Vedtaket vart omgjort i medhald av forvaltningsloven § 35 andre ledd. Bakgrunnen for omgjeringa var at det låg føre sakshandsamingsfeil som gjorde at vedtaket var ugyldig.

Fylkesmannen ser det som positivt at kommunen no har teke inn opplysning om klagerett, klagefrist og klageinstans fast i sine vedtak.

I same tidsrom har Fylkesmannen handsama fem klager på reguleringsplan frå kommunen. Av desse vart eit vedtak oppheva, medan tre vart stadfesta. Bakgrunnen for opphevinga var manglar ved kommunens avgjerdsgrunnlag. I den siste klagesaka avviste Fylkesmannen klagen. Denne saka vart deretter påklaga til departementet, som opprettheldt vårt vedtak.

Dialogpunkt

- Kva for rutinar har kommunen for behandling av saker etter plan- og bygningslova?
- Kva for tilnærming har kommunen til å avdekke og reagere på ulovleg bygging etter plan og bygningslova ?

3.4 Vergemål

Ny vergemålslov blei vedtatt 11. mars 2010 og skal ivareta betre rettstryggleik og integritet for personar under vergemål. Lova gir Norge eit nytt regelverk på vergemålsområdet. Den nye vergemålslova vart sett i verk frå 1. juli 2013, saman med tilhøyrande forskrift og tilknytt

endringar i andre lover. Etter den nye lova fungerer Fylkesmannen som lokal
vergemålsmyndighet.

Kap. 4 - Miljøvern og arealforvaltning

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet
- Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging
- Naturvern
- Forureining

Denne delen omhandlar Fylkesmannen sitt inntrykk av status og utfordringer for kommunen knytt til forvaltning av areal- og naturressursane i kommunen. Dette omfattar også oppgåver knytt til kommunal arealplanlegging etter plan- og bygningslova.

4.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen skal medverke til gjennomføring av den nasjonale miljøvernpolitikken. Arbeidet er forankra i lover, forskrifter og retningsliner. Miljøverndepartementet og Miljødirektoratet er oppdragsgjevarar i dette arbeidet.

Kommunane står sentralt i miljøvernarbeidet. Rettleiing og oppfølging av kommunane er ei viktig oppgåve for Fylkesmannen. Vi samarbeider også nært med andre statlege styresmakter, fylkeskommunen og frivillige organisasjonar.

Fylkesmannen har ei viktig rolle for å medverke til ei berekraftig utvikling gjennom si oppgåve med å samordne ei rekke samfunnssektorar på regionalt nivå. Fylkesmannen har eit overordna miljøansvar, samtidig med eit eige resultatansvar på forureinings-, naturforvaltnings- og planområdet. For meir informasjon om kommunal saksbehandling innan planlegging, naturforvaltning, forureining m.m.; sjå www.miljokommune.no

4.2 Forvaltning av arealressursane gjennom kommunal arealplanlegging

Fylkesmannen har eit særleg ansvar for at nasjonal politikk blir formidla og følgd opp i behandling av kommunale og regionale planar. Fylkesmannens oppgåver ved regional- og kommunal planlegging er sentrale verkemiddel for å gjennomføre regjeringa sin miljøpolitikk på ei rekke område. Det er lagt opp til ei tett kopling til overordna kommuneplanlegging (jf. nærare omtale av dette i kap. 2.2)

Fylkesmannen sine fokusområde:

- Kommunepiansystemet etter plan- og bygningslova må brukast som eit aktivt styringsverktøy
- Kommunal planstrategi og Kommuneplan (samfunnsdel og arealdel) vil etter dette legge viktige føringar for vidare arbeid med områderegulering og detaljregulering
- På området Natur- og miljøvern vil søkelyset m.a. vere knytt til tema som landskap, friluftsliv, strandsone, viltinteresser, vegetasjon.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Kommunen sine arealutfordringar knyter seg m.a. til :
 - Vidareutvikling av Åndalsnes sentrum.
 - Samferdsleprosjekt (E 136 og Langfjordkryssing)
 - Viktig landbrukskommune i Møre og Romsdal, jf.kap 5. Jordvern må fortsatt stå sentralt.
- Status for overordna kommunale planar er elles nærare omtalt i kap. 2.2

Dialogpunkt

- Fylkesmannen støyr kommunen i at det er viktig å satse på vidare utvikling av Åndalsnes. Fylkesmannen vil vere ein viktig medspelar i kommunale planprosessar.

4.3 Naturvern

Naturvern har som mål å sikre truga artar og naturtypar, og å ta vare på eit representativt utsnitt av norsk natur for ettertida. Det er Stortinget og regjeringa som legg rammene for dette arbeidet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Nasjonalparker, naturreservat og andre verneområde vert oppretta av Kongen i statsråd etter ein prosess, der grunneigarar, kommunar, fylkeskommunar, lokale og sentrale etatar og nærings- og interesseorganisasjonar får høve til å uttale seg. Fylkesmannen har ansvaret for prosessen i fylka, medan Miljødirektoratet har ansvaret for den sentrale prosessen. Heimelen til å opprette nye verneområde ligg i naturmangfaldlova.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Verneområde:

Det er søkt om etablering av nødnettbase ved Slettvikan i Reinheimen nasjonalpark/ Trollstigen landskapsvernområde. Saka er til behandling i nasjonalparkstyret for Reinheimen. Vi viser til føringane i Prop. 100 S (2010-2011):

”Det skal ikke bygges nye basestasjoner eller master i nasjonalparkene, med unntak for mindre masteforhøyelser på eventuelt eksisterende stasjoner/ master for å få plass til å henge opp nødnettanten. Dersom hensynet til liv og helse tilsier bygging av nye basestasjoner i nasjonalparker må dette likevel konkret vurderes i noen få enkelttilfeller. Så langt det er mulig skal man søke å unngå plassering av nye basestasjoner eller master i andre verneområder, inngrepsfrie områder og andre verdifulle naturområder.”

Ein eventuell søknad om bygging innanfor nasjonalparken må difor vere svært godt grungjeven opp mot andre lokaliseringalternativ, sidan det ikkje er eksisterande stasjon her frå før.

Utvalde naturtypar:

Rauma er den kommunen i fylket med flest artsrike slåttemarker i Naturbasen (32 stk). Kommunen samarbeider med Fylkesmannen om å få flest mogleg av desse i aktiv skjøtsel.

4.4 Forureining

Fylkesmannen er forureiningsstyresmakt for

- landbasert industri, med unntak av dei verksemdene som Miljødirektoratet er forureiningsstyresmakt for
- alle avfallsanlegg, med unntak av behandlingsanlegg for farlig avfall og anlegg for opphogging av utrangerte offshoreinstallasjonar. Fylkesmannen skal også hente inn avfallsplanar frå hamner og drive tilsyn med dei
- lokalitetar med forureina grunn som kan knytast til verksemdar og bransjar som er omfatta av delegerte saksområde.
- utslepp av kommunalt avløpsvatn frå større tettbebyggelse

Fylkesmannen kan gi løyve til verksemd som fører til forureining. Når Fylkesmannen gir slike løyve, må verksemda sikre tiltak for å minske ulempa for miljøet og andre.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunane har mykje mynde og mange plikter etter forureiningsregelverket.

Avløp:

Kommunen har ei rekke roller innan avløp, både som anleggseigar, forureinar og styresmakt. God kontroll med avløpsvatn er viktig for å hindre sjukdomsspreiing og overgjødsling. Avløpskontroll er i tillegg med på å sikre godt drikkevann, unngå forureining av jordvatningsanlegg, og gi gode moglegheiter for rekreasjon som fiske og bading. Det er viktig med oppdaterte kommunale avløpsplanar, som òg inkluderer behandling av overvatn.

For verksemdar der Fylkesmannen er *forureiningsstyresmakt* er det viktig med god dialog mellom Fylkesmannen og kommunen i samband med påslepp av prosessvatn til kommunalt avløpsanlegg.

Forureina grunn:

Kommunen er forureiningsstyremakt når det gjeld opprydding i forureina grunn i samband med bygge- og gravearbeid, jf. kapittel 2 i *Forurensningsforskrifta*. Kommunen skal legge inn data frå bygge- og gravesaker i databasen *Grunnforurensning*. Fylkesmannen skal gi rettleiing og vere ein pådrivar for at kommunen rapporterer i databasen.

Databasen Grunnforureining viser eigedomar der det er registrert forureining i grunnen, eller ein har grunn til å mistenke forureining i grunnen. Kommunen har plikt til å registrere opplysningar i denne databasen, og skal rapportere elektronisk rett i databasen.

Mistanke om forureina grunn må hensyntakast ved behov for terrenginngrep i grunnen. Eit terrenginngrep i forureina grunn aukar risikoen for at menneske blir eksponert for forureining. Inngrepet aukar òg risikoen for at ureininga spreier seg i miljøet. Dersom det ikkje vert rydda i forureininga før det vert bygd og fylt ut på ei tomt, kan det vere mykje vanskelegare å rydde opp på tomte seinare.

Avfall - forsøpling:

Kommunen er forureiningsstyremakt for oppfølging av forsøplingsaker og saker om ulovlig lagring av brukte gjenstandar.

Dersom kommunen mottar meldingar, munnleg eller skriftleg, der nokon ber kommunen følgje opp ein forsøplingssak og kommunen vel å ikkje følgje opp saka, er denne slutninga å betrakte som eit enkeltvedtak som kan påklagast. Dette følgjer av forurensningslova § 37 tredje ledd om pålegg om å rydde opp i avfall og liknande eller betale for opprydding.

Gode system for avfallshandtering er viktig for å hindre at avfall blir skjemma, medfører helse- eller luktproblem eller andre forureiningsulemper. Avfall kan innehalde mykje miljøgifter som kan spreias i naturen og som konsentreras opp i næringskjedene om avfallet

kjem på avvege eller blir brent utan kontroll. Avfall på avvege kan òg føre til skadar på dyr som ferdas i naturen.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Avløp:

Fylkesmannen har generelt sett eit godt inntrykk av kommunen sitt arbeid med avløpsvatn. Vi ser likevel at kommunen har eit forbettringspotensial når det gjeld kontroll av oljeholdig avløpsvatn/oljeskiljarar.

Forureina grunn:

Det er viktig at kommunen har oversikt over område med, eller med mistanke om, forureina grunn. Databasen «*Grunnforurensning*» er eit viktig hjelpemiddel i dette arbeidet.

Gamle bålplassar og nedgravd avfall er døme på slike stader som bør registrerast hos kommunen. I Rauma er det registrert 11 lokalitetar i databasen. Dette er meir enn mange andre kommunar av same storleik har registrert. Det er viktig at kommunen fortsetter det gode arbeidet med registrering i databasen.

Nettstaden www.miljokommune.no inneheld rettleiing for kap. 2 – saker og for databasen.

Avfall – forsøpling:

Rauma kommune arbeider godt med forsøpling og forbod mot brenning av avfall.

Dialogpunkt

- Det er viktig med god kommunikasjon mellom dei ulike fagområda kommunen arbeidar med. Gjer kommunen noko for å sikre riktig behandling av avfall og forureining gjennom byggesaksbehandlninga etter plan- og bygningslova?
- Nettstaden www.miljokommune.no inneheld rettleiing for kommunen for miljøområdet. Nyttar kommunen nettstaden aktivt?

Kap. 5 – Landbruk

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringer på fagområdet
- Landbruk og bygdeutvikling
- Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet

Fylkesmannen har ansvar for oppfølging av nasjonal landbruks- og matpolitikk både regionalt og lokalt, og har både utviklings- og forvaltningsoppgåver på landbruks- og matområdet.

Fylkesmannen skal skape møteplasser for erfaringsutveksling og formidling av forventninger mellom Fylkesmannen, fylkeskommunen, Innovasjon Norge, kommunane og andre aktuelle regionale aktører.

Fylkesmannen er eit kompetansesenter generelt og for kommunane spesielt. Vidareutvikling og styrking av kommunane si rolle som landbrukspolitisk aktør og som pådrivar innan landbruksrelatert klimaarbeid og nærings- og samfunnsutvikling er sentrale område. Gjennom oppfølging, rettleiing og kompetanseheving skal Fylkesmannen også bidra til at kommunane har god forvaltningspraksis på landbruks- og matområdet.

Fylkesmannen sine forvaltningsoppgåver knyter seg til økonomiske og juridiske virkemidlar innan jordbruk og skogbruk. Fylkesmannen har det regionale ansvaret for at tilskot på

landbruksområdet vert forvalta og kontrollert i samsvar med overordna føresetnader og i høve til gjeldande lover og reglar.

Fylkesmannen samarbeider med ei rekkje andre organisasjonar, fylkeskommunen og kommunane. Næringsutvikling med basis i jordbruk, skogbruk og tilknytte næringar er sentrale samarbeidsområde. Fylkesmannen i Møre og Romsdal samarbeider med Møre og Romsdal fylkeskommune, Innovasjon Norge og kommunane om hoppid.no – ei felles satsing på entreprenørskap.

Kommunane er vedtaksmyndigheit knytt til juridiske og økonomiske virkemidlar, og innstillande myndigheit knytt til bygdeutviklingsmidlane.

5.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen sine fokusområde:

Landbruksmelding for Møre og Romsdal vart vedteke i fylkestinget den 12.12.2012. Her vert det peika på fem viktige utfordringar for landbruket i Møre og Romsdal:

- Utvikle grovfôrproduksjonane
- Halde landbruksareala i hevd
- Stimulere produksjonsmiljø og kvalitet
- Auke rekruttering, bygge kompetanse
- Styrke variert verdiskaping

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Landbruksnæringa er viktig for Rauma. Analyser frå NILF viser at det er i 2010 var 202,3 årsverk direkte knytt til primærproduksjonen. Landbruket i kommunen er aktiv og utviklingsretta, og næringa har vore utgangspunkt for fleire tiltak som har gitt arbeidsplassar og godt omdømme.

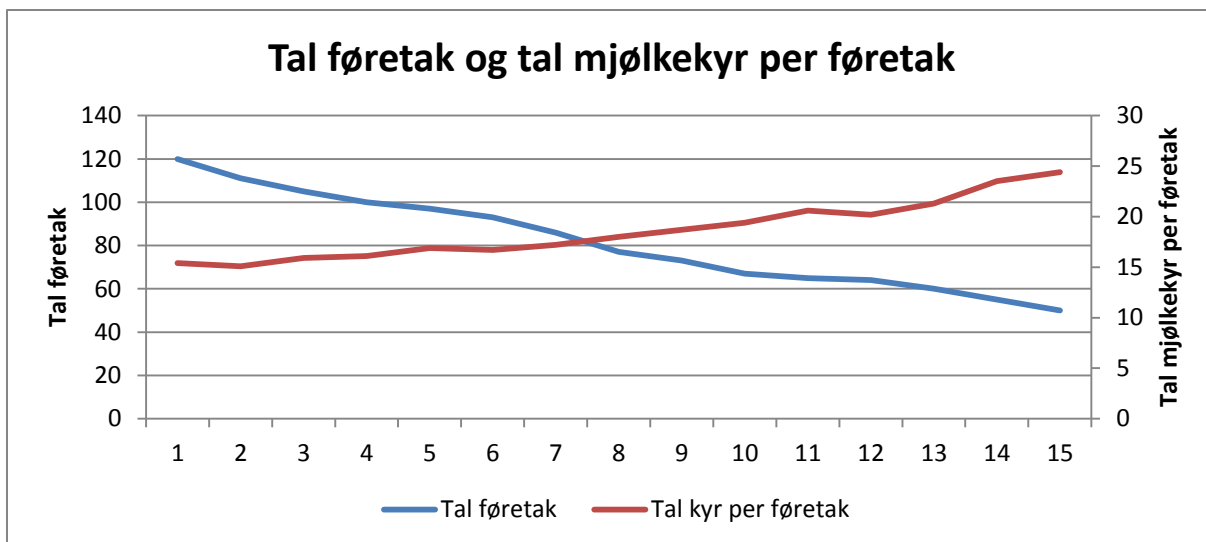
Mjølkeproduksjonen er den dominerande driftsgreina. I løpet av det siste tiåret har talet produsentar blitt halvert, frå 100 i januar 2003 til 50 i januar 2014. Noko av dette skuldast strukturrasjonalisering. Trass i reduksjonen på tal produsentar og mjølkekyr, har produksjonen likevel halde seg ganske stabil, med 8,5 mill liter i 2005 og 8,4 i 2013. Bøndene i Rauma kjøper også mjølkekvoter, og har gjort det i mange år. Talet på kvotekjøparar har gått kraftig

ned frå 49 i 2005 til 8 i 2013. Buskapsstorleiken har vakse frå 15,4 i 2000 til 24,4 i 2014. Tilsvarande tal for fylket var 14 i 2000 og 24,7 i 2013.

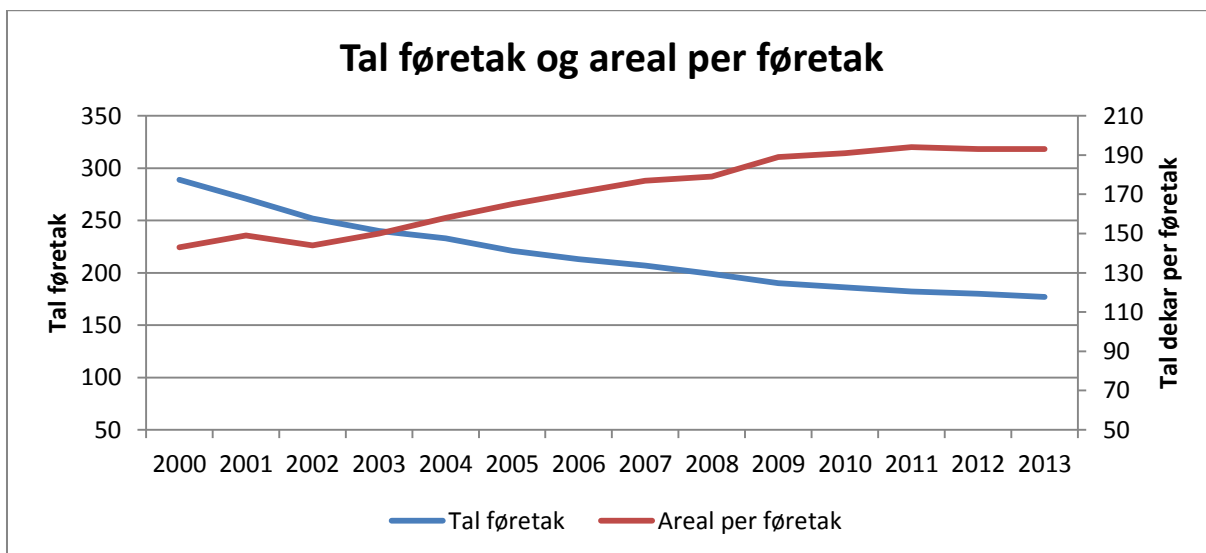
Grovfôrproduksjonen dominerer arealbruken totalt med i alt 32214 dekar. 11 bønder dyrkar korn (bygg) på om lag 1639 dekar. 1 har 18 dekar jordbær, og 8 bønder dyrkar poteter på om lag 122 dekar.

Ved sida av storfe er det også om lag 86 sauehaldarar med i alt 4349 vaksne sauer, og 3-4 svineproducentar, 10 små eggproducentar og 7 føretak med ammegeit.

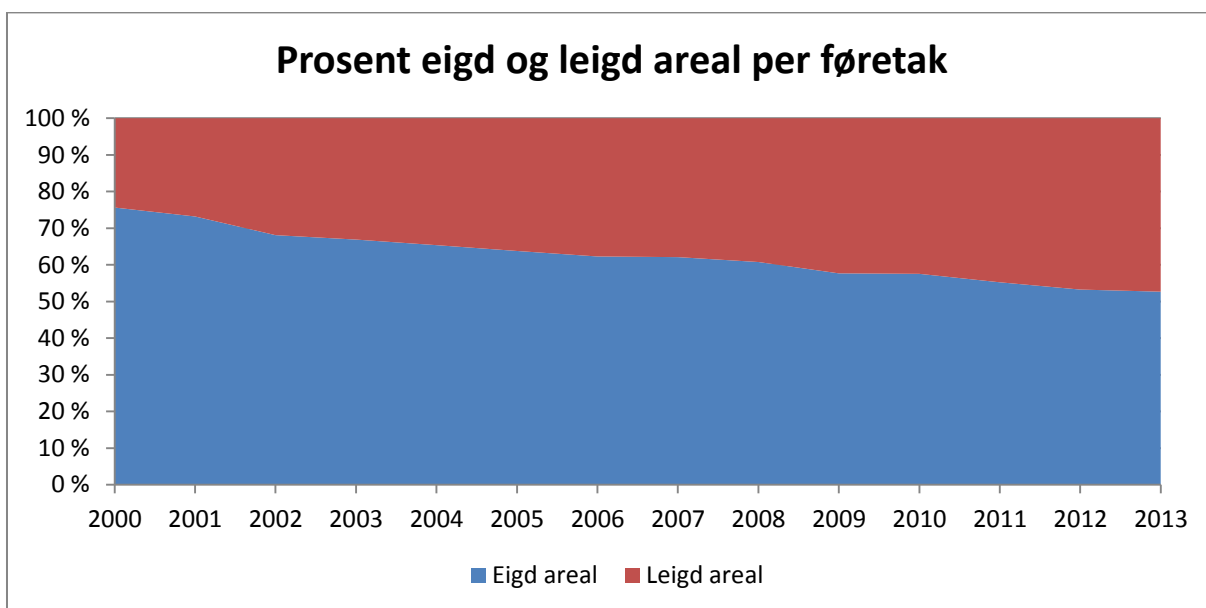
Landbruket i kommunen har dei same utfordringane som fylket elles. Dette går på lav lønsemd, store strukturendringar og stort investeringsbehov. Landbruket har også utfordringar med rekrutteringa. Mykje leigejord og meir transport er eit aukande problem.

Figur 1. Kjelde Statens Landbruksforvaltning, LIB/søknader om produksjonstilskot per 1. januar

Figur 2. Kvant enkelt føretak driv vesentleg meir areal enn for 10 år sidan

Figur 3. Vesentleg større del av jord i drift er no leigd jord, også i Rauma

	Jordbrukareal	Tal føretak 2013	Tal mjølkekyr	Mjølkekvote 2013	Avverking snitt siste 3 år m ³	NMSK snitt siste 3 år	Tilskot skogsveg snitt siste 3 år kr	Omdisp dyrka jord 2007-2012 da
1502 MOLDE	12 399	62	442	2 652 000	6 063	118 034	183 761	213
1502 KRISTIANSUND	2 930	14	39	234 000	191	560	13 333	33
1504 ÅLESUND	1 718	20	49	294 000	80	19 692	0	291
1511 VANYLVEN	22 549	122	600	3 600 000	3 741	7 285	36 000	27
1514 SANDE	5 588	31	121	726 000	152	1 320	0	84
1515 HERØY	5 115	58	43	258 000	44	0	0	4
1516 ULSTEIN	4 408	29	136	816 000	723	0	5 500	81
1517 HAREID	3 347	20	85	510 000	1 820	0	0	2
1519 VOLDA	15 749	107	592	3 552 000	8 902	36 432	121 452	501
1520 ØRSTA	34 672	187	1326	7 956 000	31 340	55 810	1 804 968	721
1523 ØRSKOG	4 462	34	189	1 134 000	249	9 620	51 051	52
1524 NORDDAL	11 361	96	373	2 238 000	4 356	4 733	75 833	80
1525 STRANDA	14 778	98	681	4 086 000	6 331	22 380	104 069	89
1526 STORDAL	3 992	28	181	1 086 000	5 329	0	331 670	61
1528 SYKKYLVEN	10 631	72	308	1 848 000	4 254	41 035	70 893	296
1529 SKODJE	3 670	18	156	936 000	5 531	227 834	70 600	69
1531 SULA	691	6	21	126 000	0	1 133	0	2
1532 GISKE	9 123	39	368	2 208 000	0	0	0	127
1534 HARAM	17 139	89	718	4 308 000	1 279	11 176	0	110
1535 VESTNES	17 796	99	759	4 554 000	12 028	77 218	13 057	704
1539 RAUMA	33 956	177	1218	7 308 000	16 896	230 073	423 634	200
1543 NESSET	22 666	106	866	5 196 000	4 240	193 215	190 576	933
1545 MIDSUND	4 911	25	152	912 000	0	0	0	29
1546 SANDØY	3 934	14	250	1 500 000	0	0	0	25
1547 Aukra					263	2 400	0	202
1548 FRÆNA	53 171	196	2910	17 460 000	780	43 349	10 833	488
1551 EIDE	19 494	74	770	4 620 000	1 235	7 558	19 500	276
1554 AVERØY	17 902	88	832	4 992 000	534	13 943	0	141
1557 GJEMNES	24 261	126	1061	6 366 000	3 225	107 224	57 665	248
1560 TINGVOLL	18 847	99	860	5 160 000	12 981	732 986	334 728	496
1563 SUNNDAL	21 433	112	744	4 464 000	8 789	195 880	287 500	33
1566 SURNADAL	35 391	164	1538	9 228 000	16 533	705 661	376 662	76
1567 RINDAL	24 767	95	1404	8 424 000	5 809	230 061	11 022	86
1571 HALSA	14 165	87	540	3 240 000	6 104	256 295	194 076	85
1573 SMØLA	14 381	71	170	1 020 000	0	0	0	28
1576 AURE	21 717	98	724	4 344 000	3 512	79 773	0	0

5.2 Landbruk og bygdeutvikling

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunen har ei sentral rolle i utvikling av landbruket, både det tradisjonelle landbruket og utvikling av nye bygdenæringar. Fylkesmannen legg vekt på samarbeidet som er etablert med kommunane gjennom hoppid.no, og har forventningar til at kommunen utviklar gode samarbeid mellom tradisjonell landbruksforvaltning og Hoppid-kontoret.

I fylket pågår det fleire utviklingsprosjekt som fylkesmannen oppmodar kommunane om å vere proaktive i høve til:

- FMLA og partnerskapen startar rekrutteringsprosjekt, i tillegg til etablerte satsingar på vegval for mjølkeprodusentar, eliteprogram for fôrproduksjon og spesialisert kjøtproduksjon. Kommunen vert oppmoda til å informere bønder om mulighetene til å delta i prosjekta.
- Kommunen bør vere merksam på om det er bygder i kommunen som vil/bør søkje om å bli med i bygdemobiliseringsprogrammet

Kommunen har eit ansvar for å planlegge og legge til rette for utvikling av skognæringa i kommunen.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen har inntrykk av at næringa i Rauma er aktiv og ser framover, og at kommunen har god kontakt med produksjonsmiljøa. Der er teikn til minkande interesse for å kjøpe mjølkekvoter. Det er viktig for jordbruket å ta vare på og utvikle aktive og gode produksjonsmiljø.

Fylkesmannen er generelt oppteken av at kommunane skal vere proaktive i høve til utvikling av landbruksnæringa og bygdene generelt, og ønskjer at det skal utviklast gode samarbeid mellom landbruksforvaltning og Hoppid-kontoret.

Kommunen har avtale om Hopp.id-kontor, organisert gjennom Nordveggen AS, som kommunen eig i lag med Rauma næringslag. Selskapet står for etablerarretteleing og bistand til personar som ønskjer å etablere bedrift.

Bondelaget (Møre og Romsdal bondelag) har fått kr 50 000 av BU-midla til å utarbeide ein næringsstrategi for landbruket i kommunen. Det er eit sterkt engasjement i det lokale bondelaget for å greie ut korleis landbruket skal utvikle seg framover. Arbeidet kan sjåast på som eit pilotprosjekt og kan verte ein mal for korleis andre organisasjonar kan arbeide med næringsstrategiar for landbruket

Verma utvikling fekk i 2013 kr 100 000 til eit bygdemobiliseringsprosjekt. Bygda har få arbeidsplassar og høg gjennomsnittsalder, men har mange mulegheiter i form av auka turisme og tilflytting. Prosjektet består av mellom anna trivselstiltak og marknadsføring av bygda.

Skogbruk:

Skogbrukssjefen har god oversikt over skogbruket i kommunen. Skogsaker vert handsama på ein god måte innan gitte fristar. Det er rimeleg jamn skogkulturaktivitet. Rauma hadde høgast avverking av alle kommunar i Møre og Romsdal i 2013.

Storparten av tømmeret vert skipa ut frå kai på Øran.

Det kunne nok vore betre dekning med skogsvegar i delar av kommunen.

På lik linje med dei andre kommunane i Møre og Romsdal har Rauma eit potensiale for auka aktivitet og verdiskaping i skogbruket. Gjennom fortsatt aktiv skogforvaltning kan Rauma kommune byggje opp under etablerte skogsaktørar i kommunen.

Det vert no arbeidd med eit forprosjekt for å sjå på grunnlaget for å utarbeide nye skogbruksplaner. Dette er viktig for å få oversikt over ressursane og framtidig skogbruksaktivitet. Tømmertransport og flaskehalsar på offentleg vegnett gir utfordringar i heile fylket. Dette gjeld også i Rauma, og kommunen har hatt ei vurdering av eigne vegar.

Kva kan kommunen gjere for å auke/utnytte verdiskapinga og potensialet frå skogbruket?

- Øran kai
- Offentlege vegar
- Skogsvegar
- Skogbruksplan

SMIL og drenering m.m.:

Rauma kommune er ein av kommunane med flest SMIL-saker. Gjenbruk av inndregne midlar gjer at løyvingane i 2013 var større enn tildelt ramme. Inndregne midlar kjem frå prosjekt det vart løyvd tilskot til, men som det ikkje vart noko av.

2013 SMIL Innvilga 12 søknader, tilskot kr 543 651 (400 000 tildelt kvote)

2014 SMIL Tildelt kommuneramme kr 400 000

2013 Drenering av jordbruksjord. Innvilga 6 søknader, tilskot i alt kr 95 840 av ei ramme på 190 000. Tilsvarar omlag 96 dekar og investeringar som er 7-8 gonger større enn tilskotet.

2014 Drenering av jordbruksjord. Tildelt kommuneramme kr 240 000

Rauma kommune har god sakshandsaming både av SMIL-sakene og av søknadane som gjeld drenering. Det er god oppfølging av saker der arbeidsfristen har gått ut (SMIL).

Kommunen må aktivt marknadsføre SMIL midlane og den nye ordninga med tilskot til drenering av jordbruksjord, og bidra til at næringsretta prosjekt som m.a. Fortsatt gardsdrift og Best på fôr er kjent for bøndene.

5.3 Forvaltningsoppgåver på landbruksområdet

Fylkesmannen sine fokusområde:

Kommunane er vedtaksmyndefor juridiske og økonomiske virkemidlar, og gjer innstilling til søknader om tilskot frå bygdeutviklingsmidlane. Fylkesmannen legg vekt på at forvaltninga skal ha god fagleg kvalitet i høve til regelverket innafor dei ulike fagområda. Når nye ordningar vert introdusert, har kommunen eit medansvar for å gjere ordningane kjende i næringa.

Jordvern:

Saman med regionale og sentrale myndigheiter har kommunen eit stort ansvar for å ta vare på landbruket sine produksjonsareal gjennom arealforvaltning og kommunen sitt planarbeid.

Kommunen må arbeide for å etablere langsiktige utbyggingsgrenser mot dei viktigaste landbruksareala, og stille krav om effektiv utnytting av eksisterande og planlagde utbyggingsområde.

Landbruksnæringa er avhengig av kommunale tenester med god kapasitet, god kvalitet og rutinar som sikrar effektiv og sikker saksbehandling.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

- Kommunen har kompetente og engasjerte medarbeidarar i landbruksforvaltninga, men har notert at kapasiteten er noko redusert.
- Kommunen har brei og allsidig landbrukskompetanse og har ei aktiv haldning til utviklingsarbeid i landbruket.
- Det vart utført forvaltningskontroll på landbruksområdet i 2008. Det generelle inntrykket var at kommunen hadde ryddig og grundig saksbehandling, men det vart likevel gjort nokre merknader til saksbehandlinga.
- Landbruksforvaltninga har jobba godt med den nye ordninga for drenering. Kommunen fekk tildelt 190 000 kroner, og løyvde i alt 95 840 kroner.
- SMIL-ramma for 2013 var på 400 000 kroner og like mykje i 2014. God opprydding i gamle saker gjer at kommunen har ekstra stor ramme til bruk i 2014.

- Bøndene i Rauma var ekstra hardt ramma av overvintringsskader i 2013. 35 saker og 1 662 381 kroner i erstatning vart behandla med ryddig og god saksbehandling. Kommunen har kanskje fylgt opp i etterkant, med vurdering av resultatata, fôrmangel og økonomiske konsekvensar?
- Kan kommunen gjere meir for å følgje opp det aktive landbruket? Nytt regionalt miljøprogram for Møre og Romsdal vart innført i 2013. Er det alle som utnyttar mulighetene gjennom Regionalt Miljøprogram?
- Fylkesmannen har fått kopi av vedtak i jordlovssak, som vi vurderer å gjere om. Det kan sjå ut som kommunen har relativt liberal praksis i jordlovsaker.

Dialogpunkt

- Korleis kan kommunen medverke til vidare utvikling av tradisjonelt landbruk og nye bygdenæringar?

Kap. 6 – Oppvekst og utdanning

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Barnehage
- Grunnskule

6.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Barn og unge har plikt til grunnskuleopplæring, og rett til ei offentleg grunnskuleopplæring. Noreg har tiårig obligatorisk grunnskule som blir finansiert av kommunane. Barna tek til på skulen det året dei fyller 6 år. All ungdom mellom 16 og 19 år har rett til vidaregåande opplæring. Elevane kan velje mellom yrkesførebuande eller studieførebuande program, og opplæringa blir finansiert av fylkeskommunen.

Fylkesmannen skal bidra til at den nasjonale utdanningspolitikken blir følgd opp av fylkeskommunale, kommunale og private skuleeigarar. Vi skal vere ein ressurs og eit serviceorgan for kommunar, fylkeskommunar og andre med oppgåver innanfor opplæring, til dømes private skular, studieforbund og folkehøgskular.

Fylkesmannen skal dessutan bidra til å ivareta rettane og rettsvernet til elevar, føresette, lærlingar og deltakarar i vaksenopplæringa.

6.2 Barnehage

Barnehagen skal vere ei pedagogisk verksemd som gir barn under skulepliktig alder gode tilhøve for utvikling og aktivitet. Alle kommunar har ei lovfesta plikt til å tilby nok barnehageplassar, og kommunane har også ansvar for å finansiere barnehagane.

Fylkesmannen skal medverke til å nå dei nasjonale måla for barnehagepolitikken.

Fylkesmannen skal mellom anna:

- utføre tilsyn
- gi generell informasjon og rettleiing
- sikre rettar gjennom behandling av klager og andre enkeltsaker
- leggje til rette for og vere pådrivar i arbeidet med å betre kvaliteten
- forvalte statlege tilskot
- medverke til tverrfagleg samarbeid

Fylkesmannen sine fokusområde:

Retten til barnehageplass: Fylkesmannen skal følgje opp kommunane og sjå til at dei oppfyller retten til barnehageplass.

Rekruttering: Fylkesmannen skal prioritere og sette i verk tiltak for auka rekruttering til barnehagelæreryrket gjennom satsinga GLØD.

Likestilling: Fylkesmannen skal bidra med å auke rekrutteringa av menn til barnehagelæreryrket.

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen: Fylkesmannen skal på fleire området arbeide med tiltak for å auke kvaliteten i barnehagane, mellom anna:

- bidra til vidareføring av satsinga *Vennskap og deltaking* - kompetansesatsing for barnehagetilsette til dømes tiltak for å ta i vare mangfalds- og likestillingsperspektivet
- bidra til implementering av rettleiaren *Barns trivsel – voksnes ansvar* gjennom samarbeid med relevante aktørar
- informere om tiltaka for rettleiing av nyutdanna barnehagelærarar

Økonomisk likeverdig behandling: Prioritere informasjon knytt til kommunane sin praktisering av forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlege tilskot til ikkje-kommunale barnehagar

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Retten til barnehageplass:

Ut frå Fylkesmannen si vurdering oppfyller kommunen retten til barnehageplass.

Rekruttering:

Kommunen hadde 31% av styrarar og pedagogiske leiarar på dispensasjon frå utdanningskravet i des. 2013. Det betyr 14 av 45 på dispensasjon. Variasjonen mellom barnehagane er stor, frå 0% til 50% på dispensasjon. Også Rauma kommune synest såleis å ha ei betydeleg utfordring med å få rekruttert kvalifisert personell til barnehagane. Sett i forhold til SSB sine prognosar for befolkningsutviklinga, vil behovet for tilsette i barnehagane vere rimeleg stabilt på lang sikt (2020-2040), med pluss 6 tilsette i 2020, men minus 2 fram mot 2040. Dette i forhold til dagens nivå.

Likestilling:

I basisverksemda med styrarar, pedagogiske leiarar og assistentar er det i barnehagane i Rauma tilsett 4 menn av 104, eller 3,8% mot fylkessnittet på 4,5%

Innhaldet i barnehagen og utviklinga av kvalitet i barnehagen:

Fylkesmannen sin kjennskap til innhaldet i barnehagesektoren kjem i det vesentlege frå klagesaker, gjennomførte tilsyn og kontakt i samband med tildeling av utviklingsmidlar, konferansar, møte m.m.. Fylkesmannen har eit positivt inntrykk av kommunen sitt arbeid i barnehagesektoren, sist gjennom tilsyn med barnehageområdet i kommunen den 26.02.2013. Det vart ikkje avdekkja lovstridige forhold under tilsynet. Representantar for sektoren i kommunen framstår som aktive og utviklingsretta.

Økonomisk likeverdig behandling:

I Rauma kommune er to av ni barnehagar ikkje-kommunale. God praktisering av forskrift om likeverdig økonomisk behandling av ikkje-kommunale barnehagar blir såleis viktig. Fylkesmannen har ikkje mottatt klagesaker frå private barnehagar om dette, og vi har inntrykk av gode forhold mellom kommunen og dei private barnehagane.

Nøkkeltal for barnehageområdet for 2013 (ureviderte)

Indikatorar	1539 Rauma	KOSTRA gr. 11	M&R	Landet u/ Oslo
Del av barn 1-5 år med barnehageplass	89	91	93	91
Del av barn i barnehagane som er minoritetsspråklege	3,8	8,9	9,2	11,2
Del av barn i barnehagar i kommunale barnehagar	60	54	49	50
Del av tilsette med førskolelærerutdanning	29,3	33,3	30,2	34,1
Del av assistentar med fagutdanning eller tilsvarande	41	32	29	30
Del av tilsette i barnehagane som er menn	3,8	6,2	4,2	7,6
Barn per årsverk i kommunale b.h.g.	6,5	6,2	6,1	6,2
Barn per årsverk i private b.h.g.	6,7	6,3	6,5	6,4
Korrigerte brutto driftsutgifter til kommunale barnehagar per korrigert opphaldstime (kr)	48	53	53	54
Kommunale overføringer av driftsmidlar til private barnehagar per korrigert opphaldstime (kr)	34	38	36	39
Styrka tilbod etter barnehagelov(kostra-funksjon 211) og spesialpedagogisk hjelp etter opplæringslov (§ 5-7)				
Andel av barn i barnehagar som får ekstra ressursar til styrka tilbod (f 211)	8,7	14,7	15	16,4
Brutto driftsutgifter per barn som får ekstra ressursar etter funksjon 211	117853	70825	66851	61140
Andel barn i barnehagar med spesialpedagogisk hjelp etter oppl. § 5-7	2,9		2,8	2,2
Årstimar hjelp per barn etter § 5-7	1045		424	548
Fordeling av timar på (spesial)pedagog/ assistent etter § 5-7	42/58		37/63	55/45

Dialogpunkt

- Korleis arbeider kommunen med å få rekruttert fleire barnehagelærarar, og korleis blir reglane om dispensasjon frå utdanningskravet praktisert?

6.3 Grunnskule

Med grunnopplæring meiner vi grunnskule og vidaregåande opplæring. Opplæring på grunnskulenivå er eit kommunalt ansvar, medan fylkeskommunen har ansvar for opplæringa på vidaregåande nivå. I tillegg kan private skuleeigarar tilby grunnopplæring.

Fylkesmannen medverkar til kvalitetsutvikling av grunnopplæringa gjennom rapportering, vurdering og rettleiing. Fylkesmannen utøver dessutan tilsyn, ser til at vedtak er lovlege og handsamar klagesaker knytt til grunnopplæringa.

Fylkesmannen koordinerer avvikling av sentralt gjeve eksamen i vidaregåande opplæring.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Læringsmiljø: Elevane har rett på et læringsmiljø som fremmar helse trivsel og læring (jf opplæringslova § 9a-1). Status på området kan indikerast gjennom resultat frå elevundersøkinga for indikatorar relatert til læringsmiljøet.

Fylkesmannen har i perioden frå hausten 2010 og fram til i dag ført tilsyn med kor godt skulane arbeider med skulemiljøet på områda førebygging, individuelt retta arbeid og brukarmedverknad. FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011 og 2012 støtta prosjekt som siktar mot å utvikle skulane sitt systematiske arbeid med temaet.

Ressurssituasjonen: Fylkesmannen følgjer med på utviklinga av ressursbruken i skulen, herunder andel elevar som får spesialundervisning og kor stor andel av ressursane som blir brukt til spesialundervisning kontra ordinær undervisning. Ein auke i bruken av spesialundervisning som medfører reduksjon av ressursar til ordinær undervisning er etter FM si vurdering ei uønska utvikling. FM har dei siste åra presentert statistikk på området på arenaer med kommunane og sett fokus på utviklinga. FM har gjennom prosjektskjønnsmidlar i 2011, 2012 og 2013 støtta prosjekt som siktar mot å forbetre kommunane, skulane og PPT sitt arbeid med spesialundervisninga.

Tilstandsrapporten og skuleeigar sitt ansvar: Fylkesmannen har fokus på at skuleeigar brukar tilstandsrapporten etter opplæringslova § 13-10 som grunnlag for drøftingar og når ei skal ta avgjerdsler på politisk skuleeigarnivå.

Fylkesmannen samarbeider med KS og M&R fylkeskommune om skuleeigarprogrammet «Den gode skuleeigar» som blir gjennomført i 2013 og 2014. Rindal kommune deltek i programmet.

Vurdering for læring: Overordna målsetting er å legge til rette for at skuleeigar og skular kan vidareutvikle ein vurderingskultur og ein vurderingspraksis som har læring som mål. Dette er ei fireårig satsing som har vart frå hausten 2010. Møre og Romsdal er med i 4. pulje som starta no våren 2013.

Ungdomstrinnsatsinga: På grunnlag av Meld. St. 22 *Motivasjon – mestring – muligheter* (Ungdomstrinnsmeldinga), er det frå sentralt hald utarbeidd ein eigen strategi for gjennomføring av satsinga på ungdomstrinnet i fem år framover. Målsettinga er eit meir praktisk, variert, relevant og utfordrande ungdomstrinn som skal auke elevane sin motivasjon og læring. Regjeringa gjer tre hovudgrep som skal bidra til dette: innføring av valfag, auka fleksibilitet og prioriterte verkemiddel for utvikling av forbetra undervisning i den ordinære opplæringa.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Læringsmiljø:

I Rauma kommune har det dei siste fire åra vore nokre svingingar i tala for kor ofte elevane i kommunen seier at mobbing førekjem, både på 7. og 10 trinn. Tala for 10. årstrinn viser nivå både over og under lands- og fylkessnitt med score hausten 2013 på 4,7 mot snitt på 4,74 (høgt score betyr lite mobbing). Tilsvarande for 7. årstrinn vise også score både over og under snittet for fylket og landet.

Del av elevar i tiande klasse som seier dei ikkje blir mobba i det heile tatt har variert frå 75% til 86%, landssnittet har lagt rundt 77%, men med ei klar betring hausten 2013 med 84%. Tilsvarande tal for 7. årstrinn viser ein variasjon frå 65% til 89% (haust 2013) og landssnittet her ligg rundt 74%.

Ressurssituasjonen:

Rauma har jamt over hatt høg del elevar med spesialundervisning dei siste åra, med ein topp på 13,4% i 2012/13. Ein har noko lågare andel siste året og ligg no på 11,8 %, men framleis godt over snittet både for fylket og landet. I 2005, 2006 og 2007 låg tala eksemplvis rundt 6%.

I same perioden frå 2005 og fram til no har den samla lærartettleiken vore lite endra, men med noko høgare lærartettleik no.

Rauma brukar ein høg del av lærartimane til spesialundervisning, 20,6% mot lands- og fylkessnitt på ca. 18%.

Rauma kommune har fått prosjektskjønnsmidlar til eit prosjekt som tek sikte på å gjere noko med denne situasjonen.

Vurdering for læring:

Rauma kommune er ikkje med i satsinga Vurdering for læring i pulje 4 i 2013. Nokre kommunar i Romsdal samarbeider i denne satsinga no i pulje 4. Satsinga blir ført vidare og det vil kome nye sjansar for enkeltkommunar til å delta, og med neste mulegheit til å søkje nær årsskriftet 2014/15.

Denne nasjonale satsinga går ut på å auke kvaliteten på elevvurderinga, som eit verkemiddel til betre læring for elevane. Det er meininga at deltakande kommunar også skal bidra til spreining av kunnskapen dei får gjennom satsinga til andre.

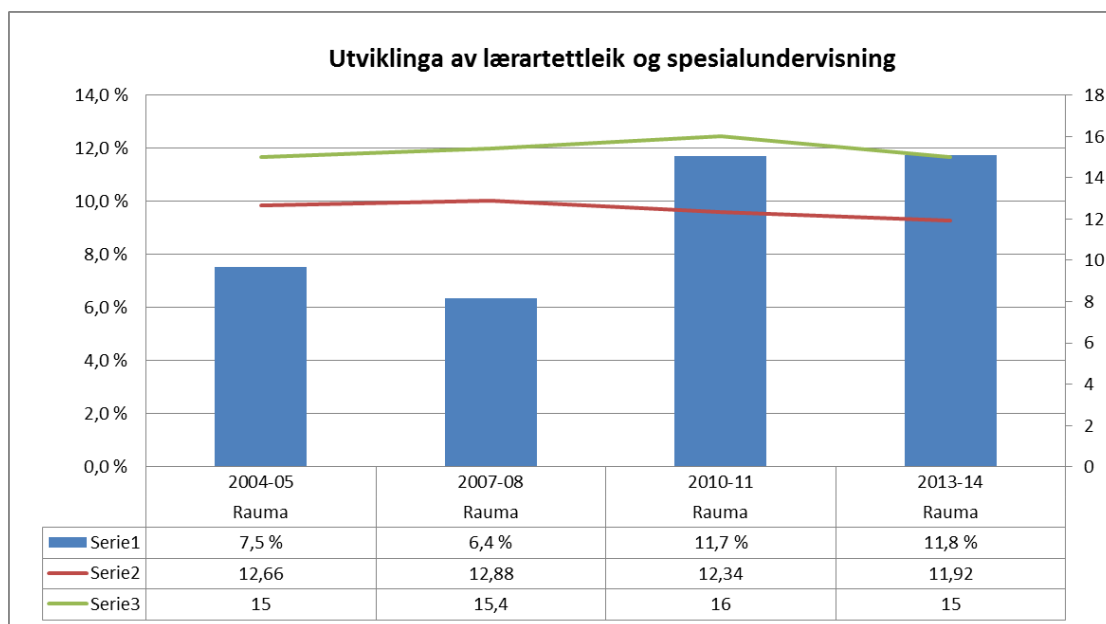
Ungdomstrinnsatsinga:

Satsinga kom i gang frå og med hausten 2013, og kommunane vart våren 2013 invitert til ei kartlegging av kompetansebehov innanfor dei prioriterte områda. Det vil bli gitt tilbod om støtte til skulebasert kompetanseutvikling til alle ungdomsskulane i landet med oppstart anten hausten 2013, 2014, 2015 eller 2016. Det blir viktig at kommunane, ut frå eigne planar og behov, legg opp ein eigen strategi for satsinga. Det bør der klargjerast om og korleis dei vil utnytte tilboda om støtte frå eit høgskulemiljø, og korleis dei legg opp utviklinga av ungdomstrinnet også utanom perioden på tre semester der dei får ekstern bistand. Rauma er sett opp i pulje 3 med oppstart av bistand frå høgskulemiljø frå og med hausten 2015. Tilbod om slik bistand vil gå ut til kommunen frå Utdanningsdirektoratet nær årsskriftet 2014/15. Det er viktig at kommunen og ungdomsskulane alt no kjem i gang med å utvikle ungdomsskulane slik at opplæringa blir meir motiverande og praktisk retta.

Nøkkeltal for grunnskoleområdet for 2013 (urevidert)

Indikatorar	1539 Rauma	KOSTRA -gruppe 2	M&R	Landet u/ Oslo
Elevar per kommunal skule	124	157	170	210
Gjennomsnittleg gruppestorleik, 1.-10.årstrinn	11,9	12,3	13,2	13,5
Del av elevar i grunnskolen som får spesialundervisning	11,8	9,5	8,9	8,4
Del av elevar i grunnskolen som får særskilt norskopplæring	3,6	3,8	4,5	5,7
Del av timar til spesialundervisning av lærartimar totalt	20,6	19,2	18	17,8
Del av elevar i grunnskolen som får tilbod om skoleskyss	53	35	29	24
Gjennomsnittleg grunnskolepoeng	40,8	..	40,1	40
Andel elevar med direkte overgang frå grunnskole til vidaregåande opplæring	98,9	98	98,3	98

Utviklinga av prosentdel elevar med spesialundervisning sett opp mot lærartettleik (gruppestorleik) dei siste ni åra.

Tilsyn 2009-2013:

Fylkesmannen har nyleg (mars 2014) hatt tilsyn med to av skulane sitt arbeid med elevane sitt psykososiale skulemiljø. Åfarnes skule og Åndalsnes ungdomsskule gav eit godt inntrykk, og godt inntrykk fekk vi også av kommunenivå sitt arbeide med temaet overfor skulane. Rapport frå tilsynet kjem etter påske.

Klagesaker 2011-13:

I 2011 kom det inn 6 klager på standpunktkarakterar, og 4 av dei vart avvist medan 2 vart sendt tilbake for ny handsaming. I 2012 kom det inn 2 klager, og 1 vart avvist medan 1 vart sendt tilbake for ny handsaming. I 2013 kom det ikkje inn klager på standpunktkarakterar.

Det har ikkje vore sendt over klager til Fylkesmannen på områda spesialundervisning (§5-1), spesialpedagogisk hjelp (§ 5-7) i 2011, 2012 eller 2013. I 2013 kom det inn ei klagesak på psykososialt skulemiljø (§9A-3), som vart sendt tilbake for ny handsaming i kommunen.

Dialogpunkt

- Korleis ser kommunen på nivået på bruk av spesialundervisning, og kva for effektar ser ein av prosjektet som ser på dette?
- Korleis har kommunen tenkt å leggje opp arbeidet med ungdomstrinnsatsinga, kva utfordringar ser kommunen her?

Kap. 7 – Helse og sosial

Gjennomføring av samhandlingsreforma vil kreve ekstra merksemd i åra framover.

- Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet
- Kommnehelse
- Pleie og omsorg
- Sosialtenesta
- Barnevern
- Gjennomføring av helsehjelp med tvang
- Psykisk helsearbeid
- Rusfeltet

7.1 Generelt om status, utviklingstrekk og utfordringar på fagområdet

Fylkesmannen er et forvaltnings- og kompetanseorgan og skal medverke til å gjennomføre nasjonal politikk i helse- og omsorgssektoren regionalt og iverksetting av sektorpolitikken gjennom kommunane. Fylkesmannen skal drive rådgiving mot sentrale myndigheter,

kommunane, fylkeskommunane, helseforetaka, frivillige organisasjonar og befolkninga. Dette inneber blant anna å informere, rettleie og gi råd innan helse- og omsorgslovgivinga, sosiallovgivinga og barnevernlovgivinga.

Gjennomføring av samhandlingsreforma vil kreve ekstra merksemd i åra framover. Vidare har Fylkesmannen oppgåver knytt opp mot kvalitetsutvikling og prioritering i helse- og omsorgstenesta. Fylkesmannen har gjennom eit eige fullmaktsbrev fullmakt til å forvalte ulike tilskotsordningar.

Fylkesmannen skal, som tilsynsmyndigheit, ha kunnskap om barns oppvekstforhold, befolkningas levkår, helsemessige forhold i befolkninga og behov for barnevernstenester, sosiale tenester i Nav og helse- og omsorgstenester. Fylkesmannen skal vidare kontrollere om tenestene blir utøvd i tråd med krav i barnevernloven, lov om sosiale tenester i Nav, lov om kommunale helse- og omsorgstenester, spesialisthelsetenestelova m.v. og gripe inn overfor verksemdar som utøver sine tenester i strid med lovgivinga. Fylkesmannen skal føre tilsyn med alt helsepersonell og anna personell i kommune- og spesialisthelsejeneste som yter helse- og omsorgstenester.

7.2 Kommunehelse

Dette delkapitlet omhandlar kommunens lovpålagde ansvar for legetenester og øyeblikkeleg hjelp, helsestasjonstenester, skulehelsetenester og førebyggjande helsearbeid. Desse tenestene er forankra i *Lov om kommunale Helse- og omsorgstenester*.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Legetenester:

Fylkesmannen har eit følgje-med ansvar når det gjeld forsvarlege legetenester og tilstrekkeleg legedekning i kommunane.

Fylkesmannen følgjer med i utviklinga av nye tilbod om øyeblikkelig hjelp i kommunane (ø-hjelp), korleis tilboda blir organisert og korleis samarbeidet med helseføretaket sikrar trygge tenester for befolkninga.

Fylkesmannen følgjer også med på prosessar omkring organisering av legevaktstjenester. Frå 2014 skal også nytt digitalt nødnett innførast i Møre og Romsdal. Fylkesmannen stiller seg positiv til legevaktssamarbeid, og er av den oppfatning at dette vil samla sett gjere tjenesten meir robust og kvalitetsmessig sett betre.

Førebyggande helsetenester:

Fylkesmannen har fokus på førebyggande helsetenester og forvaltar tilskotsmidlar til etablering av frisklivssentral i kommunane.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:**Fastlegetenesta:**

I følge HELFO har Rauma kommune åtte fastlegelister. Av dei er berre to lister «opne». I tillegg har kommunen turnuslege. Ei av dei «opne» listene har per 04.04.14 berre 7 tilgjengelege plassar. Dersom denne lista fylles, vil det reelt sett ikkje være mogleg å velje fastlege.

Fylkesmannen oppfattar fastlegetenesta som stabil. Fylkesmannen mottok få klager på helse- og omsorgstenester frå Rauma. I 2013 handsama Fylkesmannen to tilsynssaker på Rauma kommune/Rauma legesenter. I den eine saka var konklusjonen at Rauma legesenter og Rauma kommune hadde brote krav i helselovgjevinga. Saka omhandla helsehjelp til pasient på legevakt som kom frå nabofylke. I 2014 har Fylkesmannen handsama sak omhandlande ein lege som reserverer seg mot å utføre avgrensa typar helsehjelp av samvitsgrunnar. Saka er sendt til Statens helsetilsyn for vidare handsaming.

Fylkesmannen fekk i 2013 sendt over 16 vedtak om tvungen somatisk helsehjelp frå Rauma kommune. Ti vedtak var fatta ved Rauma sjukeheim, resten ved Åndalsnes sjukeheim. Hausten 2012 blei det gjennomført eit varsla tilsyn ved Rauma sjukeheim. Tilsynet avdekket ulovleg bruk av tvungen somatisk helsehjelp. Fylkesmannen har merka seg at det i etterkant av tilsynet har blitt fatta fleire vedtak, og at vedtaka gjennomgåande er av god kvalitet. Arbeid med å unngå bruk av tvang, ved frivillige tiltak er tidkrevjande. Det same gjeld arbeidet med å fatte lovlege vedtak om bruk av tvang.

Med dette i mente, og i lys av samhandlingsreforma, vil behovet for legetilgang sannsynlegvis auke i åra som kjem. Det er derfor avgjerande at kommunen planlegg framtida med dette for auge.

Helsefremjande og førebyggande arbeid

Gjennom føringane av samhandlingsreforma og nytt lovverk skal kommunen ha tilbod om helsefremjande og førebyggande tenester for innbyggjarane. Rauma kommune har etablert frisklivssentral. Kommunen fekk tilskot i 2010 for planlegging og etablering av frisklivssentral. I tillegg fekk Rauma kommune i 2013 tilskot til tiltak for kronikargrupper. Etter det fylkesmannen er kjent med samarbeider frisklivssentralen i Rauma med frisklivssentralen i Vestnes om kronikargrupper.

Helsestasjonsteneste og helseteneste i skolen

Årsverk i alt til førebygging, helsestasjon og skolehelseteneste ligg likt med tala frå 2010 til 2012. Kommunen har etablert helsestasjon for ungdom. (kjelde: Kostra). Rauma kommune får kr 246 000 til styrking av helsestasjon- og skolehelseteneste innan dei fire inntekter i 2014.

Fylkesmannen har ikkje hatt klager, eller tilsyn med helsestasjon- og skolehelsetenesta på fleire år, og er ikkje kjent med kvaliteten på områda.

Dialogpunkt

- Korleis vurderer kommunen tilgangen på fastlege i kommunale oppgåver, eksempelvis sjukeheim, helsestasjon, miljøretta helsevern, både no og i dei komande åra?
- Ser kommunen behov for å gjere særlege tiltak for å rekruttere fastlegar til kommunen? Korleis vil evt. kommunen i framtida sikre dekning av fastlegar?
- Kva er den største utfordringa kommunen ser når det gjeld kommunal ø-hjelp, herunder organisering av akutt plasser, legevaktsteneste med digitalt nødnett, legevaktsbemanning og ambulansetenester?
- Inneber det lave talet på vedtak om tvungen somatisk helsehjelp at det i svært liten grad blir nytta tvang i helsetenesta i kommunen?
- Kva er den største utfordringa for kommunen i arbeidet med helsefremjande og førebyggjande tiltak?
- Kva plan har kommunen for styrking av helsestasjon- og skolehelsetenesta i 2014?

7.3 Pleie og omsorg

Dette delkapitlet omhandlar kommunens lovpålagde ansvar for helsetenester i heimen, personleg assistanse, her under praktisk bistand og opplæring, støttekontakt, plass i institusjon, her under sjukeheim og avlastningstiltak. Desse tenestene er forankra i *Lov om kommunale Helse- og omsorgstenester*.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har mange oppgåver knytt til dette tenesteområdet, mellom anna gjennom den nasjonale satsinga Omsorgsplan 2015, som no er utvida til 2020 – Morgondagens omsorg.

Demensplan 2015: -til grunn for demensplanen ligg ei erkjenning av at dagens omsorgsteneste ikkje i stor nok grad er bygd og tilrettelagt for personar med demens. Det

gjer at det dei næraste åra er naudsynt med endringar både i høve til omsorgstenesta si kompetanse, organisering og fysiske utforming. Demensplanen løfter fram tre hovudsatsingsområde: *dagaktivitetstilbod, betre tilpassa butilbod, samt auka kunnskap og kompetanse*. Demensplanen har tydelege mål som skal vere nådd ved planperiodens slutt i 2015.

Kompetanseløftet 2015: (K2015) er regjeringa sin kompetanse- og rekrutteringsplan for dei kommunale omsorgstenestene. Med betydeleg fleire eldre og andre med behov for omsorgstenester og færre i yrkesaktiv alder, går aldersbereevena ned. Kompetanseløftet inneheld strategiar og tiltak som skal bidra til å sikre tilstrekkeleg, kompetent og stabil bemanning i omsorgstenestene. Det skal bidra til å møte utfordringane Norge står overfor knytt til den demografiske utviklinga og det framtidige sjukdomsbilete i befolkninga. Tilskot frå K2015 har søknadsfrist 01.april og 01. september, og tildeles i juni og oktober.

Kvalitet og pasientsikkerheit i helse- og omsorgstenesta: -Det konkrete arbeidet for å betre kvaliteten i helse- og omsorgstenesta må i all hovudsak skje i verksemdene. Systematisk kvalitets- og pasientsikkerheitsarbeid er eit ansvar for leiarar på alle nivå i tenesta. Arbeidet må forankras hos og etterspørjast av toppleiinga, men spesielt leiarar som arbeider nær pasienten har ei nøkkelrolle. Det overordna mål for kvalitets- og pasientsikkerheitsarbeidet er:

- eit meir brukarorientert helse- og omsorgstilbod
- auka satsing på systematisk kvalitetsforbetring
- betre pasientsikkerheit og færre uønska hendingar

Koordinerande eining:- Føremålet med koordinerande eining for habilitering og rehabilitering er å bidra til at brukara som har behov for tenester frå fleire ulike tenester frå fleire aktørar skal motta eit heilheitleg tenestetilbod. Det er krav om

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Demensomsorg:

I 2010/2011 blei det gjennomført ei nasjonal kartlegging av tilbodet til personer med demens. I tillegg har Fylkesmannen sendt ut brev til alle kommunane for å følgje opp den enkelte kommune etter den nasjonale kartlegginga.

Framtidige omsorgsutfordringar skal stå på dagsorden i det ordinære kommune- og økonomiplanarbeidet med spesielt fokus på: Eit helse- og sosialtenestetilbod som er tilpassa at talet på personar med demens og deira pårørande er aukande. Den nasjonale kartlegginga

2010/2011 viser at kommunen ikkje har eigen demensplan. Det er ikkje lovpålagt, men anbefalt. Kartlegginga visere også at kommunen ikkje har demensteam, dagaktivitetstilbod, pårørandeskule og samtalegrupper. Kommunen har skjerma eining og mange tilsette som har gjennomført Demensomsorgs ABC.

Kompetanse:

I 2013 var det ni tilsette som fullførte helsefagarbeidarutdanning, og to som fullførte vidareutdanning for høgskuleutdanna personell. I 2014 er det 24 personar som er under utdanning, av desse er det seks på helsefagarbeidarutdanning, fire på fagskule, av desse er det to på eldreomsorg, ein på rehabilitering og ein på rettleiing. Det er ni tilsette på vidareutdanning for høgskuleutdanna personell. I følgje rapporteringa for Kompetanseløftet i 2014 har kommunen 12 løpande lærekontraktar helsefagarbeidarar.

Andel årsverk i brukarretta tenester m/ fagutdanning(Enhet %)

Kommunar	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rauma	81	81	81	84	77	75

Det er eit mål for Kompetanseløftet 2015 i vårt fylke, at 90 prosent av dei tilsette i brukarretta pleie- og omsorgsteneste skal ha helse- og sosialfagleg utdanning. Det er eit ambisiøst mål, som krev felles initiativ frå både utdanningsinstitusjonar og kommunar. Rauma kommune har 75 prosent andel årsverk i brukarretta tenester med fagutdanning. Det er ein reduksjon på seks prosent frå 2007. Høgste andel i perioden 2007- 2012 var 84 prosent i 2010. Rauma har lågare andel årsverk med fagutdanning enn gjennomsnittet i Møre og Romsdal og landet.

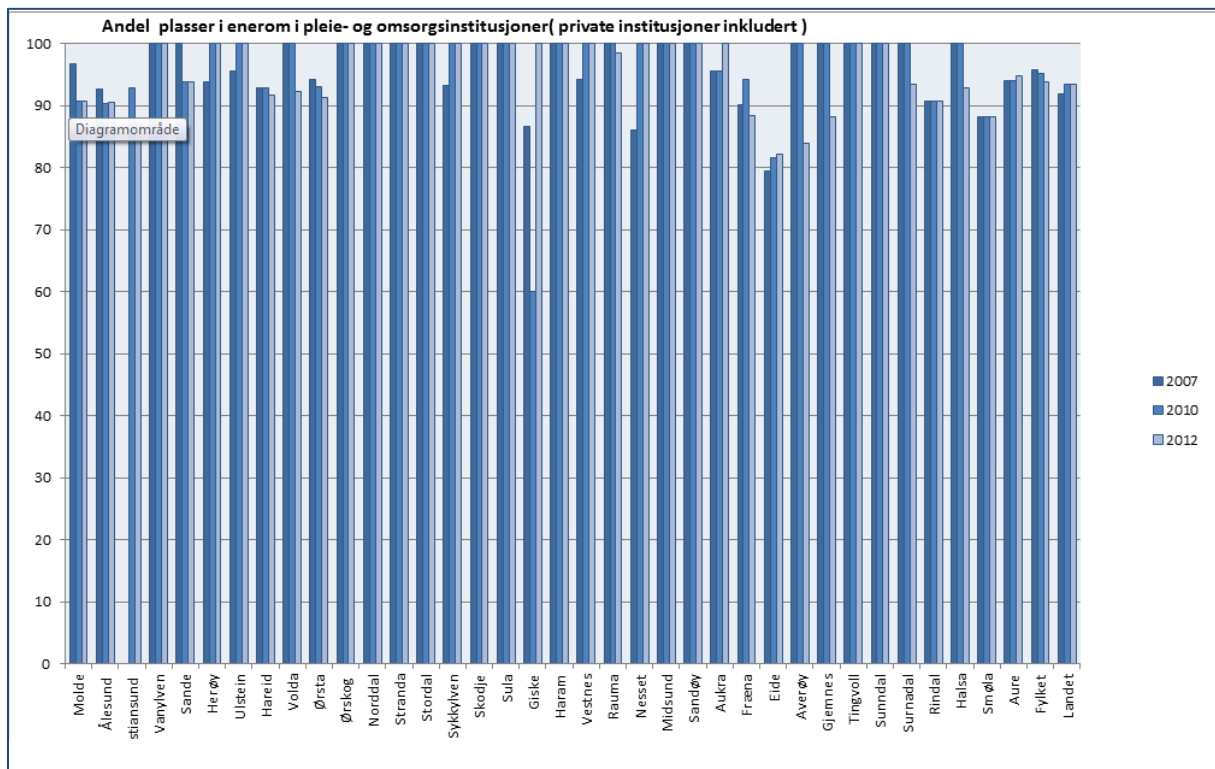
Andel årsverk utført av tilsette, 55 år og eldre

Kommune	2007	2010	2011	2012
1539 Rauma	22,0 %	24,7 %	27,9 %	27,6 %
Samla Møre og Romsdal	22,4 %	25,4 %	26,6 %	27,2 %
Samla landet	20,0 %	22,1 %	22,9 %	23,2 %

Kommunane i Møre og Romsdal samla sett har ein større del tilsette over 55 år i helse- og omsorgstenesta enn gjennomsnittet for landet. Møre og Romsdal har 27,2 prosent over 55 år. Rauma kommune har 27,6 prosent andel eldre arbeidstakarar. Det er 0,4 prosent over gjennomsnittet i fylket og 4,4 prosent over landsgjennomsnittet. Det inneber eit stort behov for nyrekruttering til yrka for å sikre tilstrekkeleg tilgang på personell med nødvendig kompetanse til oppgåvene i kommunane.

Andel plassar i einerom i pleie- og omsorgsinstitusjonar (Enhet %)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Kommunar i Møre og Romsdal						
Rauma	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	98.5
Møre og Romsdal	95.8	96.2	96.4	95.3	95.2	93.9
Landet	92.0	93.6	93.8	93.4	93.8	93.5

Rauma kommune har i perioden 2009-2011 100% andel plassar i einerom, men i 2012 var andel einerom 98,5 prosent. Fylkesmannen er av den oppfatning at det er viktig å halde fast på den tydelege nasjonale målsettinga om at personar som skal bu på institusjon over lengre tid, skal få tilbud om eige rom. Dette er også forankra i Forskrift om kvalitet i pleie og omsorgstenestane, som seier at kommunen skal utarbeide skriftlege nedfelte prosedyrar som søker å sikre at brukarar av pleie- og omsorgstenester får tilfredstilt grunnleggande behov som tilbud om eige rom ved langtidsopphold.

System for brukarundersøkingar i heimetenesta og sjukeheim - Ja (1) og nei (0)

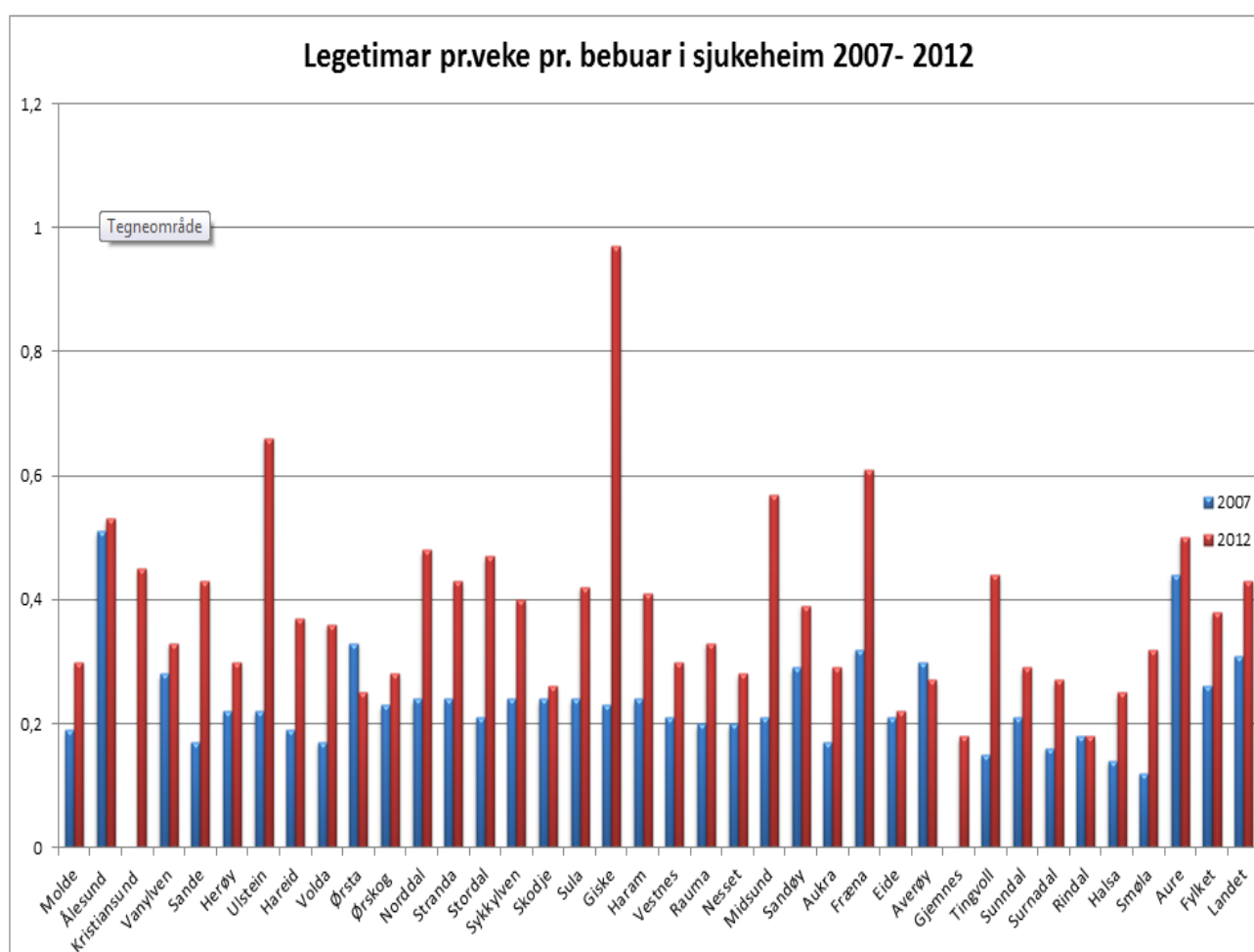
Region	2011	2012
Rauma heimeteneste	0	0
Rauma institusjon	0	0

Rauma kommune har ikkje nytta brukarundersøking i heimetenesta eller institusjon i 2011 og 2012. Ei brukarundersøking kan vere nyttig for å få korrektiv til tenestene og for å måle effekten av nye tiltak.

Legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim

Region	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Legetimer per uke per beboer - lokal norm 2008
Rauma	0.20	0.21	0.21	0.22	0.21	0.33	0,25
Møre og Romsdal	0.26	0.26	0.29	:	0.33	0.38	
Landet	0,31	0,33	0,34	0,37	0,39	0,43	

Indikatoren viser gjennomsnittleg tal på legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim og buform med heildøgns omsorg og pleie. 0.25 timer tilsvarar 15 min. pr beboar.

I 2007 blei kommunane bedne om å talfeste kor mange legetimar som kreves for å oppfylle lovkravet om fagleg forsvarleg tenester og eigne krav til kvalitet på legetenesta i sjukeheim, basert på risiko- og behovsvurderingar. Rauma kommune sette 0,25 legetimar pr. veke pr. bebuar som lokal norm. Kommunen hadde 0,33 legetimar per veke per bebuar i 2012. Rauma kommune ligg 0,05 legetimar pr. veke pr. bebuar under gjennomsnittet i Møre og Romsdal og 0,10 under landsgjennomsnittet.

Det er framleis grunn til å ha eit sterkt fokus på utviklinga når det gjeld legetid i sjukeheimar og i pleie- og omsorgstenestene elles, spesielt med tanke på at bebuarane i sjukeheim ofte har fleire og meir komplekse helseproblem. Det er om lag 75- 80 % av bebuarane som har kognitiv svikt eller ein demenssjukdom. Kortare liggetid på sjukehus, auka vektlegging av korttids- og rehabiliteringsopphald og styrking av palliativ behandling stiller òg større krav til medisinsk-fagleg kompetanse i sjukeheim. Etter innføringa av Samhandlingsreforma er utbygging av akutt plassar og lokalmedisinske senter viktige verkemiddel for kommunane.

Fylkesmannen gjennomførte i februar 2012 tilsyn med helse- og omsorgstenester til eldre der det blei undersøkt:

- om kommunen sine tiltak for å identifisere, greie ut og følgje opp heimebuande eldre med demenssjukdom, under dette samarbeid med fastlegane
- om kommunen vurderer risiko for ernæringsmessig svikt ved tildeling av teneste, og ev. tiltak for å førebyggje og behandle underernæring hos eldre som mottek tenester

Under tilsynet blei det avdekt to avvik:

Avvik 1:

Rauma kommune sikrar ikkje kontinuerleg og systematisk kartlegging av ernæringsmessig risiko hos heimebuande eldre med vedtak om heimetenester

Avvik 2:

Rauma kommune sikrar ikkje forsvarleg oppfølging av eldre demente heimebuande med vedtak om heimetenester

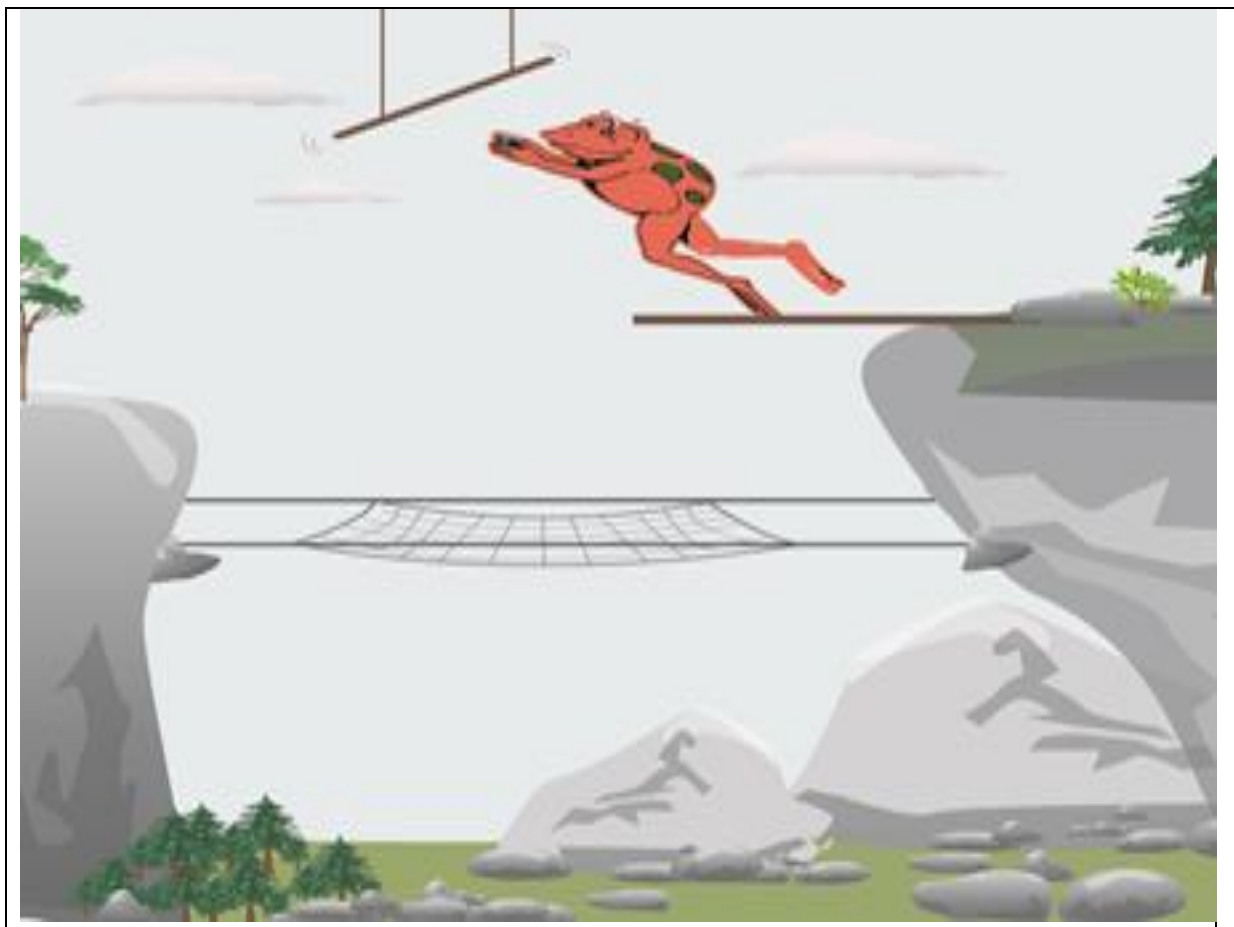
Tilsynet er ikkje avslutta.

Dialogpunkt

- Har kommunen planar om å starte pårørandeskule og samtalegrupper?
- Har kommunen planar om å etablere demensteam?
- Har kommunen planar om å etablere dagaktivitetstilbod?
- Har kommunen riktig normtall på legetimar pr. veke pr. bebuar i sjukeheim i 2013, basert på risiko- og behovsvurdering?
- Kva gjer kommunen for å auke andel årsverk med fagutdanning?
- Kva pasientgruppe er det som har minst fagutdanna personell?

7.4 Sosialtenesta

Kommunens oppgaver på sosialtenesteområdet er knytt til Lov om sosiale tenester i NAV. Hovudoppgåva for det kommunale tenesteområdet i arbeids- og velferdsforvaltninga er å medverke til at fleire kan kome i arbeid, vidareutvikle arbeidet på fattigdomsområdet og sikre god forvaltning av lov om sosiale tenester i NAV.

Sosialtenestelova i NAV er samfunnets siste sikkerhetsnett.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Vi har fokus på korleis kommunen forstår og brukar lova og forskriftene, og om barn og unge sin situasjon blir vektlagt i sakshandsaminga. Kommunen har eit sjølvstendig ansvar for rett kompetanse i kontora, men fylkesmannen medverkar til kompetanseutvikling ved å legge til rette kurs og opplæring for tilsette.

Fylkesmannen ga i 2012/13 opplæring i sosialtenestelova i NAV, med tilhøyrande forskrifter og rundskriv over til saman 5 dagar.

Fylkesmannen har fokus på oppfølging av framandspråklege og flyktingar/innvandrar, og deira behov for sosiale tenester og hjelp til arbeid og integrering i samfunnet.

Fylkesmannen følgjer med i kommunen sitt arbeid mot fattigdom og sosial ulikskap, og forvaltar tilskot til utvikling av gode tenester.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen :

Fylkesmannens bilde av sosiale tenester i NAV kontoret i Rauma er på grunnlag av den kunnskapen vi har frå før og etter samtale med NAV leiar. Vi skildrar i hovudsak sosialtenesteområde som kommunen har ansvar for.

Organisering/leiing/partnarskap/generelt

Etter etablering av NAV kontor i kommunen fekk kontoret sin andre NAV leiar i juli 2012. Samarbeidsavtalen skal oppdaterast i april 2014. NAV leiar er med i møte med rådmannen saman med dei andre einingane i kommunen, og er med i undergruppa «samfunn». NAV kontoret skal ta i vare kommunens oppgåver etter lov om sosiale tenester i NAV. Dei obligatoriske kommunale tenestene (minimumsløysinga) som inngår i NAV-kontoret er: opplysning, råd og rettleiing, (under dette også økonomisk rådgjeving), økonomisk stønad, midlertidig bustad, individuell plan og kvalifiseringsprogrammet. I tillegg til dei generelle oppgåvene; informasjon og generell førebygging, samarbeid med andre deler av forvaltninga, samarbeid med frivillige organisasjonar, bustader til vanskelegstilte og beredskapsplan. Kommunen har ikkje hatt mottak av flyktingar sidan NAV kontoret blei etablert.

Samarbeid med andre: NAV kontoret har møter med psykososial teneste; både på systemnivå og individnivå ved behov. Vidare samarbeid ved behov med barnevernstenesta. Dei har også møte med fastlegane 1 gong pr år og månadlege møter med arbeidsmarknadsbedrift. Vidare har dei samarbeid med oppfølgingstenesta, der fast kontaktperson deltek og «Brukarmøte» med kommunens ruskonsulenten ved behov.

Kvalifiseringsprogram

Kontoret har få deltakarar i KVP no. Dei har eit tverrfagleg team som går igjennom lister over dei som tek i mot økonomisk stønad etter sosialtenestelova. Langtidsmottakarar av økonomisk stønad og unge kallast inn til samtale og blir kartlagt. Aktuelle tiltak blir vurdert og dersom dei har rett KVP så blir dei informert om retten og blir oppmoda til søke om deltaking. NAV Rauma seier at det er ei utfordring å ha nok tid til å følgje opp KVP deltakarane.

Økonomisk stønad og økonomi/gjeldsrådgiving

NAV Rauma har dei tre første månedane i 2014, hatt ei auke på utbetaling av økonomisk stønad. Gjelder stønad som er gitt til dekning av straum- og husleigerestansar, for å sikre bustad og strøm. Det er fleire nye søkjarar, som blant anna skyldast personar som ikkje er i arbeid eller har andre stønadsrettigheter, etter at arbeidsavklaringspengane ble stoppa.

Behovet for tenesta enklare økonomisk rådgjeving og gjeldsrådgjeving har vore stabilt høgt dei siste åra. NAV Rauma deltek i eit prosjekt om gjeldsrådgjeving saman med andre NAV kontor i tenesteområde Romsdal. Prosjektet arbeider på systemnivå, der målet er å utarbeide felles rutinar, skjema og erfaringsdeling. Nav Rauma ser stor nytte i å delta i prosjektet

Bustader:

Kontoret opplever ei stor utfordring på tenesta midlertidige bustader og bustader til vanskeligstilte (både einslege og barnefamiljar). Dei er no i diskusjon med kommuneleiinga om å sette i gang et ei satsing «frå leie og til eie» Rauma kommune laga ei bustadsosial handlingsplan i 2008.

Gjennom NAV si tilskotsordning «Bustadsosialt arbeid» var Rauma kommune tildelt tilskot pålydande kr.560 000,- i 2013. Prosjektet kom ikkje i gang før i starten av 2014. Ei sentral målsetting med tilskotet er å gjere kommunen i betre stand til å samordne gode og målretta tenester ovanfor unge vanskelegstilte for å auke den enkelte sin evne til å bu sjølvstendig. I tillegg også utvikle nye tenestetilbod. Kommunen beskriv i sin søknad eit tal på ca 35 personar som er bustadlaus.

Barn unge:

Rauma har mange unge med samansette problem og som tek i mot sosial stønad fordi det til tider er ei utfordring få dei i aktivitet. Dei har ikkje barnefattigdomsprosjekt, men vil vurdere dette etter ei kartlegging av omfang og behov.

Rus:

NAV kontoret har ikkje rustenestene inne, men har brukarar som har utfordringar både med narkotika og alkohol. Sjå punkt 7.8

Klagesaker:

Fylkesmannen har behandla sju klagesaker etter lov om sosiale tenester i NAV frå 01.01.13 og fram til i dag. Vedtaket i seks av sakene blei stadfesta, medan eitt vedtak blei endra.

Dialogpunkt

- Partnerskapsavtalen og korleis fungerer partnerskapet mellom kommunen og NAV Møre og Romsdal?
- Kva gjer kommunen for å redusere negative konsekvensar av svak økonomi hos familiar med barn og ungdom? Både på systemnivå og i enkeltsaker.
- Korleis løyser kommunen utfordringar på bustad område?

7.5 Barnevern

Ei kjerneoppgåve for barnevernstenesta i kommunane er å undersøke saker der det er bekymring for barn. Ut i frå ei konkret vurdering av tilhøva kan barnevernstenesta sette inn tiltak. Hjelpetiltak i heimen er mest vanleg, og det skal i desse sakene ligge føre ein tiltaksplan. I alvorlege situasjonar kan barnet takast under omsorg og plasserast utanfor heimen, anten i fosterheim eller i institusjon. Det er fylkesnemnda som tek avgjerd i slike tilfelle.

Statsbudsjetta dei tre siste åra (1011 – 2013) har hatt midlar til styrking av det kommunale barnvernet. Satsinga skal setja kommunane i betre stand til å utføre sine lovpålagte oppgåver etter barnevern-lovgjevinga. Det blir satsa både på fleire stillingar og på kompetanseheving. Dette er vidareført i statsbudsjettet for 2014.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen skal følgje opp kommunane med tilsyn i barnevernet, samt følgje med på kommunen sine planar for styrking/utvikling av tenesta. Statsbudsjetta dei tre siste åra (1011 – 2013) har hatt midlar til styrking av det kommunale barnvernet. Det blir satsa både på fleire stillingar og på kompetanseheving. Dette er vidareført i statsbudsjettet for 2014. Fylkesmannen har ei rolle både med å fordele styrkingsmidlar og følgje opp resultatet av satsinga. Stillingane er finansiert gjennom øyremerka tilskot. Det er fordelt til saman 36,5 stillingar i vårt fylke frå 2011 til 2013. Satsinga skal setja kommunane i betre stand til å utføre sine lovpålagte oppgåver etter barnevern-lovgjevinga. Fylkesmannen skal følgje opp kommunane både med tilsyn og med kommunen sine planar for styrking/utvikling av tenesta.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Fylkesmannen sitt bilde av barnevernstenesta i Rauma kommune er danna gjennom rapporteringar, klagesaker og anna kontakt, sist i eit utviklingsmøte med dei tilsette i juni 2013. Tenesta er i perioden 2011-2014 styrka med 1, 8 stillingar og midlar til kompetanseheving gjennom den statlege satsinga, og vil da til saman ha 6,3 stillingar.

Barnevernstenesta har eit tett samarbeid intern i eigen eining med fokus på forebygging. Dei deltek i Romsdal Regionråd sitt nettverk innan barnevernet.

Det har vore ei positiv utvikling når det gjeld å oppfylle krava i barnevernlova om saksbehandlingstid og planar i alle saker. Tabellen under viser utviklinga frå 2. halvår 2011 – 2013 på dette området.

	Ant. nye undersøkelser	Ant. avsluttede undersøkelser	Antall henlagt	% henlagt	Vedtak om tiltak fra BVtjenesten	Antall fristoversittelser	% fristoversittelser
2/11	15	21	9	42,9	12	5	23,8
2/12	24	23	9	39,1	14	15	65,2
2/13	16	13	2	15,4	11	0	0

	Antall barn i hjelpetiltak totalt	Antall barn med tiltaksplan	% andel med tiltaksplan	Antall barn under omsorg	Antall barn med omsorgsplan	% andel med plan
2/11	65	52	80	7	5	71,4
2/12	71	26	36,6	11	11	100
2/13	68	58	85,3	11	11	100

Dialogpunkt

- Kva utfordringar ser kommunen når det gjeld å oppretthalde ein robust barnevernsteneste framover?
- Kva utfordringar ser kommunen når det gjeld å utvikle og drive tiltak for barn som mottar hjelp frå barnevernet?

7.6 Gjennomføring av helsehjelp eller omsorgstenester med tvang

Å yte helsehjelp eller omsorgstenester ved bruk av tvang er eit inngrep i pasienten sin sjølvråderett. Difor er rettstryggleiken særskilt viktig ved denne typen tiltak. Fylkesmannen skal sjå til at regelverket er fylgt, og at det blir fatta vedtak om tvungen hjelp der dette er aktuelt.

Delkapitlet omhandlar tvang etter:

- Pasientrettighetslova kap 4A
- Helse- og omsorgstenestelova kap 9

Fylkesmannen sine fokusområde:

Pasientrettighetslova kap 4A:

Pasient- og brukerrettighetslova kapittel 4A vart iverksett 01.01. 2009. Lova skal sikre at personar utan samtykkekompetanse, som motsett seg helsehjelp skal ha sin rettstryggleik ivaretatt. Fylkesmannen driv opplæring og rettleiing, samt etterprøver vedtak og behandlar klager.

Helse- og omsorgstenestelova kap 9:

Fylkesmannen si hovudoppgåve i høve til bruk av tvang og makt overfor personar med psykisk utviklingshemming er sakshandsaming av kommunane sine vedtak om bruk av tvang og makt og avgjerder om skadeavverjande tiltak i naudsituasjonar.

Gjennom si sakshandsaming og ved ulike tilsyn får Fylkesmannen kjennskap til kommunane sin praksis på dette området. Dei siste åra har det vore fokusert på korleis kommunane kan sikre kvaliteten i tenestane til personar med psykisk utviklingshemming. Det er særleg lagt vekt på kva tiltak som kan settast i verk for å fylle lova sine krav om kvalifisert personell. I 2014 vil Fylkesmannen gjennom sitt utviklingsarbeid fokusere på lova sine krav om fagleg og etisk forsvarlegheit, samt kravet om å arbeide med å finne andre løysingar enn bruk av tvang og makt.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Pasientrettighetslova kap. 4A:

Fylkesmannen gjennomførte tilsyn (systemrevisjon) ved Rauma sjukeheim i oktober 2012. Under tilsynet vart det funnet to avvik:

1. Rauma kommune sikrar ikkje at helsepersonell vurderer pasientane sin samtykkekompetanse og journalfører dette.
2. Rauma kommune har ikkje eit system som sikrar at helsehjelp til pasientar ved Rauma sjukeheim blir vurdert i tråd med reglane i *pasient- og brukarrettighetslova* Kap. 4A.

Rauma kommune har gjeve tilbakemelding på tiltak kommune vil gjennomføre for at tenestene skal ytast i tråd med gjeldane regelverk. Kommunen har også i brev datert 19.4.2013 gjort greie for rutinar som er innført og gjort greie for endra praksis innanfor området for tilsynet.

Fylkesmannen fekk i 2013 kopi av 10 vedtak frå Rauma sjukeheim, 6 vedtak frå Åndalsnes sjukeheim og 1 vedtak frå heimenesten (Åndalsnes). Fylkesmannen vurderer innkomande vedtaka til å være godt gjennomarbeidd.

Fylkesmannen har fortsatt grunn til å tru at det kan være ei underrapportering på området då vi ikkje har høyrte noko frå Voll omsorgssenter og ikkje har motteke vedtak frå brukarar med psykisk utviklingshemming.

Eit sentralt spørsmål er om regelverket i tilstrekkeleg grad er kjent og teke i bruk av alle aktuelle tenesteytarar i kommunen.

Helse- og omsorgstenestelova kap 9:

Pr 01.01.2013 hadde Rauma kommune rapportert at det blir ytt tenester til 29 personar over 16 år med psykisk utviklingshemming. Fylkesmannen har pr. i dag få saker frå Rauma kommune der det blir nytta tiltak som inneheld bruk av tvang og makt heimla i helse- og omsorgstenestelova. Rauma Kommune fekk tildelt kr.80 000,- til interne kompetansehevande tiltak til tilsette som arbeider med tiltak etter Lov om helse- og omsorgstenester Kap.9 i 2013.

Dialogpunkt

- Korleis sikrar kommunen at regelverket knytt til avgjerd om bortfall av samtykkekompetanse og tvang, er kjent og etterlevd i heile personalgruppa?
- Korleis blir kunnskap om regelverket overført til andre tenesteområde i kommunen?

7.7 Psykisk helsearbeid

Dei kommunale helse- og omsorgstenestene omfattar tenester etter behov uavhengig av brukarens diagnose. Kommunen må difor sjå til at tilbodet til personar med psykiske helseproblem har omfang og kvalitet i samsvar med behovet. Kommunen må også syte for at tenestene har den kompetanse som trengs for å yte eit forsvarleg tilbod.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen har i oppgåve å fylgje med på utviklinga i tenestetilbodet og medverke til auka kvalitets og kompetanse. Ein er spesielt oppteken av god koordinering mellom ulike tenesteaktørar og godt tverrfagleg arbeid.

Fylkesmannen skal gjere seg kjent med, og fylgje tenesteutviklinga på felte *psykisk helsearbeid* og *rusarbeid til barn, unge og vaksne* i den enkelte kommune, mellom anna gjennom å kvalitetssikre og sende inn rapporteringa frå kommunane.

I samarbeid med nasjonale og regionale kompetansesentra skal Fylkesmannen medverke til kvalitets- og kompetanseutvikling i lokalt psykisk helsearbeid og rusarbeid, gjennom råd,

vegledning og formidling av lovverk, nasjonale mål og faglige retningslinjer. Dette arbeidet bør også involvere brukar- og pårørandeorganisasjonane og spesialisthelsetenesta.

Fylkesmannen har gjennom si verksemd til hensikt å sjå rus-/og psykisk helsearbeid som eit fagfelt, noko som kjem til uttrykk i temasamlingane «Som ringar i vatn», der samhandling mellom kommunar og spesialisthelsetenesta står sentralt.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Slik Fylkesmannen tyder rapporteringstala på ressursbruk innan fagområdet psykisk helsearbeid (IS-24) har Rauma kommune prioritert å oppretthalde nivået på tenestene etter opphøyr av øyremerking av midlar (01.01.09).

Kommunen har over fleire år prioritert målretta innsats gjennom ulike prosjekt med mål å fange opp barn som slit. Gjennom etablering av BAP-grupper (barn av psykisk foreldre) kjem barna saman i samtalegrupper og blir møtt på ein særsmålretta og god måte.

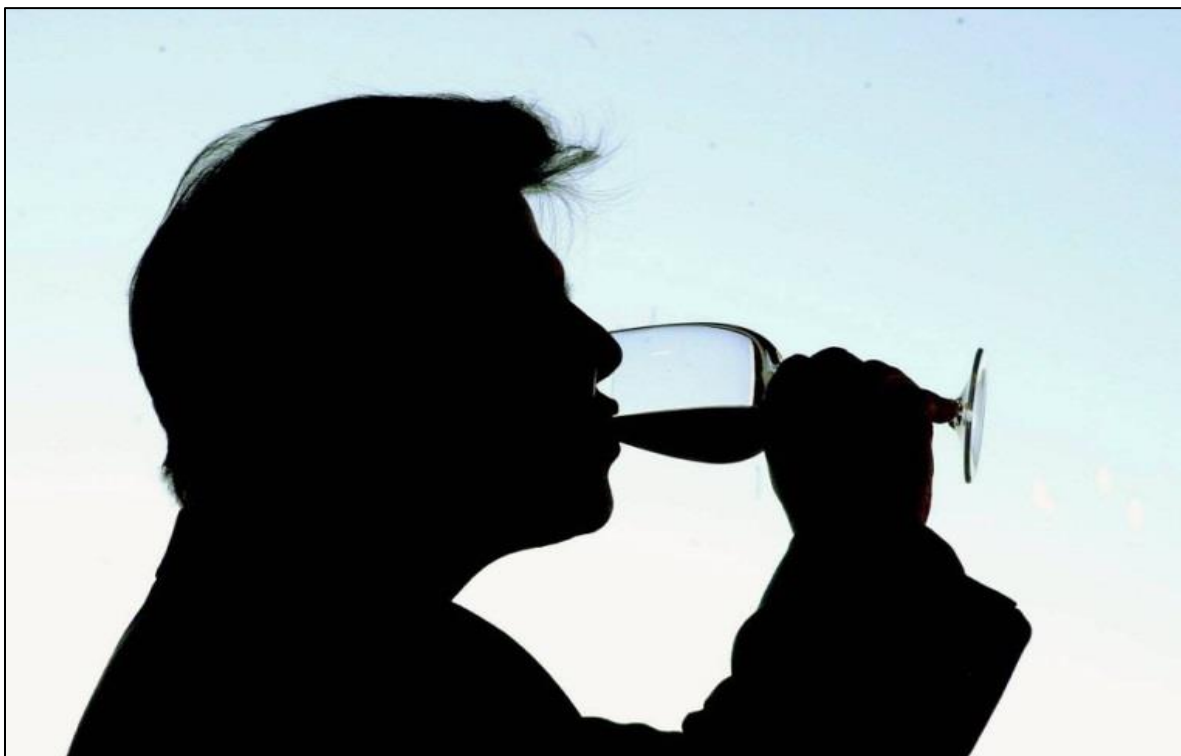
Tilsette innan fagområdet melder frå om aukande faglege utfordringar ovanfor unge med samansette hjelpebehov. Her er det ofte snakk om tett oppfølging heile døgnet der egna bustad er eit viktig fundament.

Tenestene retta mot vaksne set ofte krav til eit fagtilbod ut over vanleg arbeidstid for å unngå «svingdørsproblematikk». I denne samanheng er det også påkrevd med gode tilbod for å gjere kvardagen meningsfull for den enkelte. Tilpassa aktivisering/ sysselsetting og egna møteplass er viktig for å unngå einsemd og isolering.

Dialogpunkt

- Kva utfordringar ser kommunen når det gjeld behov innan psykisk helsearbeid i dag og framover?

7.8 Rusfeltet

Kommunen må ha tilstrekkeleg kompetanse når det gjeld rus.

Kommunane har ansvar for forsvarlege tenester til personar med rusproblem i tråd med lovverk og retningsliner for dei kommunale helse- og omsorgstenestene. Dei som misbruker alkohol og andre rusmiddel, skal få råd og hjelp av det kommunale tenesteapparatet. På same måte skal familiemedlemmar og andre pårørande få hjelp og rettleiing. Helse- og omsorgstenesta kan mellom anna hjelpe til med behandling, bustad og etablere eit program for støtte på arbeidsplassen. Om hjelpetiltak i kommunen ikkje er strekker til, skal kommunen vise til tverrfagleg spesialisert rusbehandling i spesialisthelsetenesta.

Parallelt med å arbeide for gode tenester for dei som har utvikla eit misbruk, må kommunen ha eit førebyggjande perspektiv på rusfeltet. Det gjeld både med tanke på at problem ikkje skal få etablere seg og at begynnande problem ikkje skal få utvikle seg. Å redusere både tilgjenge og etterspurnad er viktige element i ein førebyggjande strategi, i tillegg til god kompetanse. Tverrfaglege tenester og kompetanse er naudsynt for å utvikle tenester av god kvalitet i kommunane.

I perioden 2008 -2012 var det ein opptappingsplan for rusfeltet. Eit av dei viktigaste verkemidla i denne opptappingsplanen var tilskot til kommunalt rusarbeid. Ordninga skulle stimulere kommunane til å sette kommunalt rusarbeid på dagsorden. Den vart avslutta i 2012, men vert no relansert i 2014. Stortingsmelding 30 (2011-2012): «*Se meg! En helhetlig*

rusmiddelpolitikk» er ei vidareføring av opptrappingsplanen på rusfeltet og skisserer den nasjonale strategien på rusfeltet.

Fylkesmannen sine fokusområde:

Fylkesmannen skal koordinere og samordne verkemiddel på dei ulike fagområda på ein slik måte at dei støtter opp under det tverrfaglege- og tverrsektorielle arbeidet på områder innan både psykisk helse arbeid og rusarbeid. (Sjå derfor og punkt 7.7 Psykisk helsearbeid og punkt 7.4 Sosialtenesta).

Det er tydelege føringar i Fylkesmannen sitt oppdrag på fagfelte rus/psykisk helse om at barn og unge, og pårørande skal prioriterast. Fylkesmannen skal sjå sine sektoroppdrag overfor barn og unge med samansette problem i samanheng. Det skal rettas eit særskilt fokus på kapasitet, tilgjenge, heilskaplege og samstundes tenester der kvalitet, kompetanse og kunnskapsbasert praksis skal prege arbeidet.

Fylkesmannen sitt bilde av kommunen:

Rauma kommune har utarbeidd ein heilskapleg ruspolitisk handlingsplan for 2010-2014. Den skisserer situasjonen både slik den var i 2010 og tiltak for perioden. Planen viser til at talet på skjenkestader har gått ned, mens salet på Vinmonopolet har gått opp. Rauma er eit trafikalt knutepunkt, og har derfor ein del problematikk knytt til illegale stoff som er meir vanleg i større byar. Det blei 2005 og i 2009 gjennomført ei spørjeundersøking i ungdomskole og vidaregåande skole om rusbruk. Den viser ein klar nedgang i alkoholbruk hos dei yngste tenåringane. I 2013 gjennomførde kommunen ei anna undersøking, *UngData*. I følgje den kartlegginga var det fleire i Rauma enn i landet elles som hadde drukke seg rusa på ungdomsskolen (19% mot 20%). Same tendensen gjaldt vidaregåande skole (61% mot 55%)

I samband med opptrappingsplanen for rusfeltet fekk Rauma kommune tilskot til ei stilling i ein treårsperiode gjennom tilskot til kommunalt rusarbeid. Når opptrappingsplanen vart avslutta, vidareførde kommunen stillinga i ordinær drift, heilt i tråd med intensjonane for ordninga.

I rapportering på kommunalt rusarbeid, avslutta i mars i år, rapporterer kommunen at dei har 2,6 stilling knytt til rusarbeidet. Rusarbeidet er no organisert i eigen nyoppretta eining for kurative helse- og omsorgstenester. I tillegg til rus og psykisk helse inngår legesenter og frisklivssentral. Talet på rusmisbrukarar er berekna til ca 100 og kommunen rapporterer at Rauma kommune slit med den interne samordninga av arbeidet opp mot denne gruppa. Ny

organisering er truleg eit resultat av det. Kommunen har hatt ei psykologstilling knytt til arbeidet med rus/psykiatri. Den er for tida vakant, men utlyst.

Rauma har i rapporteringa definert sine utfordringsområde på rusfeltet:

- Eigna bustader m/ oppfølging
- Eigna aktivitetar - møteplassar
- Å sikre gode fagmiljø - samarbeid rus/psykisk helse/heimeteneste/NAV
- Ivareta eit heilskapleg perspektiv

Dialogpunkt

- Korleis vil Rauma kommune arbeide for å få eit meir heilskapleg og samanhengande tenestetilbod til rusmisbrukarar?
- Korleis er det rusførebyggande perspektivet teke i vare i kommunen?

Kap. 8 – Oppsummering

8.1 Generelt

Med *Kommunebilde for Rauma* har Fylkesmannen utarbeidd ein kortfatta situasjonsrapport for kommunen som samfunn og organisasjon. Søkelyset er retta mot Fylkesmannen sine fokusområde slik dette kjem til uttrykk gjennom embetsoppdraget frå dei ulike departement og direktorat. Eit viktig mål med dokumentet er at kommunen og Fylkesmannen kan ha dialog om ulike utfordringar og korleis ein kan kome fram til betre løysingar i lag.

Kommunen har på sin side utarbeidd *Kommunal planstrategi for Rauma* for perioden 2012 – 2016. Her blir viktige utfordringar for kommunen og strategiske val for å møte utfordringane nærare drøfta. Vidare blir både overordna planar etter plan- og bygningslova og planar for ulike kommunale tenesteområde nærare gjennomgått og vurdert. Kommunen har nyleg rullert kommuneplanens samfunns- og arealdel. Samla inngår dette som eit viktig verktøy for samfunnsstyring og tenesteproduksjon.

8.2 Vidare dialog og samarbeid

Innhaldsmessig har dette dialogdokumentet retta søkelys mot følgjande hovudtema:

- Regional og kommunal samfunnsutvikling – plansamordning, kommuneøkonomi og interkommunalt samarbeid
- Justis og beredskap
- Miljøvern og arealforvaltning
- Landbruk og bygdeutvikling
- Oppvekst og utdanning
- Helse- og sosial

For kvart hovudtema er det lista opp ulike deltema, og til kvart av desse er det under overskrifta *Fylkesmannen sitt bilde av kommunen* gjort nærare greie for kommunens status i forhold til Fylkesmannens fokusområde og eventuelle andre relevante forhold. Under overskrifta *Dialogpunkt* peikar Fylkesmannen på utvalde innsatsområde der Fylkesmannen ønskjer nærare dialog med kommunen. På fleire av desse områda kan det vere aktuelt med vidare dialog og samarbeid. Fagavdelingane hos Fylkesmannen representerer her ein viktig kunnskapsressurs som vil kunne følgje opp med råd og rettleiing.

Fylkesmannens samla inntrykk er at Rauma kommune på dei fleste fagområde gjer ein grundig og systematisk innsats knytt til dei samfunnsoppgåvene og utfordringane kommunen står overfor. Dette omfattar arbeid både innanfor og på tvers av kommunale sektorar og fagområde. Krav om oppdatert fagkunnskap og krav til oppbygging av robuste faglege kompetansemiljø vil vere ei utfordring for mange kommunar; slik også for Rauma.

Vedlegg

Nokre aktuelle lenker til:

Statistikk

- Kommunestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Kommunestatistikk>
- Fylkesstatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Fylkesstatistikk>
- Folkehelsestatistikk Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Folkehelsestatistikk>
- SSB/KOSTRA <http://www.ssb.no/kostra/>

Tabellar/figurar/kart

- Møre og Romsdal fylkeskommune/Plan og analyse/Kart og fagdata
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Kart-og-fagdata>

Planar/dokument m.m.

- Regional planstrategi 2012 – 2016 Møre og Romsdal
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Regional-planstrategi>
- Fylkesplan for Møre og Romsdal 2013 – 2016
<http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Regional-planlegging/Fylkesplan>
- Riss <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/RISS>
- Temp <http://mrfylke.no/Tenestoomraade/Plan-og-analyse/Statistikk-og-analyser/Konjunkturbarometeret-Temp>

Tilsynskalender sjå

Fylkesmannen i Møre og Romsdal; heimeside <http://www.fylkesmannen.no/More-og-Romsdal/>